

Episke toner

Episke toner

Annika Ekås Sæter

Kandidatnummer 101
Kunst, design & entreprenørskap
Høgskolen i Oslo & Akershus, 2014

Også ordvalget avgjør tekstens holdning. Er det avgjorte ord som allerede har bestemt seg? Som vet? Eller er det ord som på en måte er åpne. Som forskjellen mellom koboltblått og blå.

- Hanne Ørstavik, *Samtidighet*, 2011

Innholdsfortegnelse

<u>Episke toner</u>	1
Preludium.....	9
Referanse & metode	11
Novellene.....	16
Kuppet.....	21
72 objekter mot døden.....	37
I fotsporene av fyll dop og suksess	49
Rommet	71
Postludium.....	81
Kilder	84

Preludium

Forord. For ord. For ordene. Før ordene. Førord. Både for og før ordene. For og før alt som kommer etter. Kjernen. En pekepinn på hva som vil komme. En advarsel eller bare en introduksjon? Med dette vil jeg legge til rette for at du, leseren, skal forstå alle disse ordene som er satt sammen til setninger. Mange setninger. Sammensetninger som skaper nye betydninger og forteller noe.

Skjønnlitteratur og faglitteratur sees ofte som to ender av skalaen. Motpoler som står i forhold til hverandre og representerer ulike tilnærminger til en sannhet, enten oppdiktet eller faktabasert. Jeg ønsker med dette prosjektet og utfordre de gitte rammene av hva faglitteratur kan være, gjennom fire noveller som tar for seg ulike roller i kunstfeltet. Vise at kunnskap om et felt kan legges frem på mindre tradisjonelle måter enn det vi er vant med. Samtidig ønsker jeg å formidle noe mer enn bare faktabasert oppdiktning. Vise at det skjønnlitterære ikke trenger å være en motsetning til det faglitterære, knytte fakta og fiksjon sammen. Ikke se på det som to motsetninger som kjemper mot hverandre, men at disse kan hjelpe og styrke hverandre for å bringe et nytt aspekt til et område. Fange nyanser man kun kan få ved en subjektiv og personlig tilnærming til feltet. Kunst og opplevelsen rundt og av denne, er i stor grad subjektiv og baserer seg på individets erfaringer og tilegnet kunnskap. Det du oppfatter, og tankeprosessen det setter i gang er unikt for deg. Det er ikke gitt at noen andre vil komme til de samme slutningene og få den samme opplevelsen. For veien dit er din, og baser seg på deg som individ. Og uansett hvor objektiv du ønsker å være, vil det alltid ha rot i subjektiviteten. Det er denne subjektiviteten jeg ønsker fange. I stedet for å ignorere og gjemme den, omfavne den og bruke den til min fordel, som et virkemiddel, heller enn et hinder.

Dette utdaget fra Hanne Ørstaviks *Samtidighet* (2011), fanger godt opp en forfatters subjektivitet i forhold til å prøve å forholde seg objektivt.

Skriving: Jeg må bli gjennomiktig for meg selv, så jeg ikke står i veien. Så handler skivingen om å se, se det som er, så det som er, ikke fastholdes, men får omvandle seg, sånn alt levende omvandler seg, når det ikke blir holdt fast. Men jeg er ikke gjennomiktig for meg selv. Jeg står i veien. Alt jeg ikke kan, ikke våger, ikke kjenner, ikke vet. Redd? Ja vel: Så får jeg se det, da. Sånn handler skivingen også om å utholde å se at jeg ikke ser.

For at noe er subjektivt, er ikke ensbetydende med at det er min historie. Den er sett gjennom mine øyne, og jeg kan prøve å legge vekk *meg*-et, og bare se. Men jeg vil allikevel alltid stå i veien. Nyansen mellom å være gjennomskinnelig og usynlig.

For mellom det skjønnlitterære og det faglige finnes det et stort spenn, et udefinert område – fra kunstkritiske tekster som benytter seg av skjønnlitterære trekk som vi blant annet ser hos kritikere som Tommy Olsson, tekster som besitter såkalt Gonzojournalistikk¹ hvor hendelsen blir lagt frem gjennom en subjektiv tolkning av virkeligheten. Trekke inn egne slutninger og tanker fremfor å være objektiv å kun forholde seg til fakta. Kunsten blir i mange tilfeller utelatt og satt til side for personlige historier av selve opplevelsen. I den andre enden av skalaen har vi den mer tradisjonsbundne, klassiske kritikken. Som trekker frem elementer i kunsten, og setter den i et kunsthistorisk perspektiv, hvor analyse og kunstens virkemidler er relevante.

Gjennom mitt sjangervalg, belyser jeg også temaet om hvem som definerer kunstspråket. Prosjektet utforsker dermed forholdet mellom kunst og litteratur. Om kritikere, forfattere eller kunstnere selv skal være de toneangivende for feltet. For hvem bør ha ansvaret for kunstkritikken? Skal kunstnere selv få ta til orde å reflektere rundt verk og kunstnerskap eller skal en la det være opp til kritikerne. Og hvem er kritikerne? Utdannede journalister, professorer innen fagfeltet, forfattere? Et komplekst tema ettersom tekster, ikke bare befinner seg i krysning mellom sjangre, men også forfatteren selv. Kunstsribenten er ikke bare en anmelder, men gjerne også kunstner.

¹ Gonzojournalistikk, gjort populær på 1970-tallet av Hunter S. Thompson, tar for seg en subjektiv tilnærming, ofte gjennom førstepersons fortellerstil til en nyhetssak, noe som kan forsterke underliggende budskap. Via Kunstforum, *Gonzo-kritiker til Klassekampen* av André Gali, apr 2014

Referanser & metode

*Framstillinga er innbegrepet i metoden*². Dette sier Walter Benjamin, en tysk filosof og kunstkritiker, om fremstillingsformen i en traktat. Sitatet omfavner noe viktig om hvordan metoden for et arbeide lar seg vise gjennom resultatet, altså det ferdige produktet. Gjennom framstillingen vil metoden automatisk la seg vise på den måten at den er så inkorporert i helheten at den ikke kan forbisees – for ut av metoden kommer sluttresultatet. At jeg ved å velge en skjønnlitterær inngang til feltet viser faglig kunnskap gjennom kreativ skriving, slik Walter Benjamin gjør i flere av sine tekster. I boken *The Arcades Project*, en samling historier om bylivet i Paris på 1800-tallet, tar Benjamin for seg sosiale og kulturelle betraktninger av byen gjennom dens arkitektur. Med utgangspunkt i de glass - og metalldekkede bygningene kalt *arkader*, knytter Benjamin arkadene til gatelivet, og ser dem som givende område for flanøren.³ Flanøren er beskrivelsen på en person som går, rusler eller spankulerer rundt i byrommet og alle handlinger som hører til. Personligheten brukes av Walter Benjamin og Charles Baudelaire for å betegne moderniteten i storbyen og knyttes til en litterær type som skriver om samtiden i en uformell stil. Flanøren fanger forholdet mellom forfatteren og byen på samme måte som jeg prøver å gjøre med kunsten.

Professor i *visuell kultur* ved *Goldsmith College* i London, Irit Rogoff, skriver i *Academy as potentiality* om hvordan veien til kunnskap og utdanninge utarter seg, at man ikke alltid vet hvor man skal eller hvordan man kan komme seg dit, men at akademisk læring ikke handler om å sammenfatte en metode for å knytte problemer, argumenter og metoder for læring inn i en enhetlig fusjon, men forstå at det er gjennom dette produktive brytningspunktet og dets kreative muligheter som kommer gjennom undersøkelse, at læringen og utviklingen skjer. At man i dette feltet hvor en jobber *i, for* og *av* kunsten, sjelden kan vite hvor tankeprosessen og praksisen *kan føre*⁴. Artikkelen teorien er hentet fra er en del av *A.C.A.D.E.M.Y*, en samling tekster som blant annet utforsker utdanning som et sted for kunnskapsproduksjon og

² Walter Benjamins sammenfatning av fremstillingsformen i traktaten om det tyske sørgespilletts opprinnelse i Arild Linnebergs, "Anførselstegn – omkring anførsler av og om David Shields, Dubrovnik, April 2010, Flamme Forlag

³ Walter Benjamin, *The Arcades Project* (2002)

⁴ Irit Rogoff, *Academy as Potentiality* i samlingen *A.C.A.D.E.M.Y –visual essays*. s. 13-14

forholdene i samtidens kunstutdannelse.⁵ På samme måte som Rogoff snakker om i teksten, ser også jeg på, ikke bare fagfeltet i sin enkelhet, men også prosjektet i seg selv. Veien til dit arbeidet nå har kommet har til tider vært lite målrettet, ikke i den forstand at fokus har ligget utenfor akademia og det faglige, men at interessefeltet har vært vidt og tematikk og områdefelt har blitt valgt ut basert på hva jeg finner interessant fremfor hva som er nyttig for videre fremgang. Samtidig har de sprikende forskningsområdene nettopp ført meg dit jeg nå er.

Da jeg startet masterarbeidet var fokuset mitt på forståelse av museums - og gallerirommet og hva dette gjør med kunsten. Hvordan kunsten og rommet påvirker hverandre og da forståelsen av ulike visningsrom – både privat og offentlig . Interessen for verk som benytter selve utstillingsrommet som materiale, altså det kunstteoretikerens Brian O'Doherty snakker i *Inside the White Cube* (1976) når han tar for seg den kunstneriske gestus. Hvordan endringene i kunstrommet, da mer spesifikt gallerirommet, gjorde at verkene samspilte med omgivelsene på en annen måte en tidligere, noe man ser igjen i novellen som tar for seg museumsrommet, og at konteksten derfor må sees på som innhold⁶. *Kontekst som innhold* ble derfor et nøkkelbegrep for min videre forskning hvor jeg så på verkenes plassering i forhold til den stedspesifikke kunsten, da hovedsakelig i forhold til deltagende kunst. Verkene fokuserte på deltagende kunst slik Claire Bishop bruker det i boken *Participation* (2006), hvor hun definerer det som verk hvor det er de sosiale dimensjonene av deltagelse som står i sentrum heller enn de man finner i såkalt «interaktiv kunst» og installasjoner.⁷ Eksempelvis lar dette seg vise i novellen *72 objekter mot døden* som tar for seg Marina Abramovičs verk, *Rhythm 0* (1974). Teksten er også et godt eksempel på hvordan kunstnere gjennom den deltagende kunsten i større grad har prøvd å skape hendelser som aktiverer både seg selv og observatøren.⁸ Og gjennom performance minske elementet av fremmedgjøring mellom utfører og tilskuer⁹, samtidig som det setter spørsmål ved kunstens funksjon ettersom både utfører og tilskuer opplever kunsten samtidig og er begge og med å skape den.

Materialet benyttet i dette prosjektet var derfor i utgangspunktet verk skapt av andre, som jeg

⁵ Irit Rogoff, *Education Actualized* (2010), *Journal #14*, mar 2010

⁶ *Context as content* i Brian O'Doherty, *Inside the White Cube – The Ideology of the Gallery Space* (1979), s. 65

⁷ Claire Bishop, *Participation* (2006), s. 10

⁸ Erika Fischer-Lichte, *The Transformative Power of Performance, A new aesthetics* (2008)

⁹ RoseLee Goldberg, *Performance Art, From Futurism to the Present* (2011), s. 152

deretter undersøkte, analyserte og reflekterte rundt for bedre å forstå verkets relasjon til rommet. Samtidig var jeg opptatt av å ha et teoretisk forankringspunkt som knyttet verkene opp mot filosofi –og kunsttekning. Ved å bruke andres verker som utgangspunkt for egen forskning, uten selv å skape, benytter jeg meg av en av metodene fra Henk Borgdorffs teorier om kunsthforskning.¹⁰ Videre i arbeidet har jeg gått over til hans neste metode der forskningen kommer til nytte for kunsten. På denne måten skaper teorien og forskningen grunnlaget for eget praktisk arbeid.

Gjennom store deler av masteren hadde jeg fokus på at jeg ønsket en oppgave med vekt på det teoretiske, der den praktiske komponenten kun belyser temaet og problemstillingen i det teoretiske arbeidet. Men etter hvert som oppgaven begynte å ta form, kan jeg nå si at jeg har en oppgave hvor det teoretiske *er* det praktisk-estetiske arbeidet. Prosjektet viser derfor at det akademiske feltet innen kunst kan være så mangt. Prosjektet lever ikke bare i grenselandet mellom fakta og fiksjon, men også i krysningen av teoretiske (akademia) og det praktisk skapende. Det skjønnlitterære arbeidet med fiksjonstekstene blir dermed det praktisk-estetiske arbeidet.

Tekster med eksperimentell skriveform innen kunstkritisk sammenheng, enten fiktive eller performative, har den fordelen at de ikke bare kan ta for seg et forskningsfelt, men også fungere fristilt fra feltet som et selvstendig skjønnlitterært arbeidet. Dette kan igjen være med på å åpne feltet for en målgruppe som ellers befinner seg utenfor kunstmiljøet. Det å skrive skjønnlitterære tekster innen kunstfeltet er heller ikke noe som aldri har blitt gjort før. Jeg vil derfor blant annet trekke frem *Transatlantiske reiser* (2009) av Johanne Norby Wernø, en novelle om Sonja Henie som tar for seg den påståtte krisen innen kunstkritikken, skrevet i forbindelse med hennes MFA i *kritikk og kuratering* fra Konstfack i Stockholm. Forfattere som Siri Hustvedt med *Den flammende verden* (2014), tar opp flere relevante diskurser innen kunstfeltet med særlig vekt på kvinnerollen. I romanen *The Blazing World* møter vi en kvinnelig kunstner som først bli kjent etter sin død når det kommer frem at hun under mannlige kunstnernavn står bak tre omfattende utstillinger, boken er i følge *Dagsavisen* skrevet fra et perspektiv av feministisk raseri.¹¹ Michel Houellebecq med *Kartet og terrengeret*

¹⁰ Henk Borgdorff, *The production of knowledge in artistic research* (2011)

¹¹ Bernt Erik Pedersen, *Flammende stemmer*, Dagsavisen 12. mar 2014

(2012), er et litterært verk om forfall og kunst.¹² Her møter vi hovedpersonen Jed Martin som gjør seg kjent i kunstverdenen ved å avfotografere og bearbeide Michelin-kart. Romanen er en skildring av kunstnertypen samtidig som den skildrer morgendagens Europa¹³

I den visuelle kunstverden kan vi trekke frem eksempler som den franske kunstneren Sophie Calle, som utforsker forholdet mellom tekst og fotografi, det private og det offentlige og mellom sannhet og fiksjon.¹⁴ I utstillingen *Take Care of Yourself* (2007), vist ved Lillehammer Kunstmuseum 2013, viser hun til et kjærlighetsbrev fra kjæresten hvor han slår opp med henne via epost og avslutter ved å signere ”take care of yourself”. Brevet er så sendt til 107 kvinner som deretter har blitt bedt om å tolke brevet ut i fra deres ståsted, og det er samlingen av disse tekstene som utgjør verket. Calle tar utgangspunkt i den erfarte virkelighet og bearbeider den på det emosjonelle plan. En annen kunstner som jobber med tekst, både som visuelt uttrykk, men også med det innholdsmessige, er norske Terje Nicolaisen. Hans utstilling *Portrett av kunstneren som bedrift* (2014) på Tegneforbundet tar for seg det brede spekteret av hva det innebærer å være en kunstner, og at en kunstners virke må sees på som en bedrift fremfor det å kun arbeide kreativt. Nicolaisen lister opp 37 punkter som tar for seg hverdagslige gjøremål for en kunstner, hvor egen kunstnerisk produksjon kommer på en 37. plass. Utstillingen peker derfor til at det er svært mye mer enn den faktiske skapelsen av verk som ligger bak. Utstillingen innolder blant annet oppmøtelister fra ulike kulturarrangement, og bruker humor gjennom å fortelle om hvilke arrangementer han møtte opp på og ikke. Dette kan tolkes som et viktig arrangement søm han som kunstner bør møte opp på og et hvor han måtte prioritere annet kunstnerisk ”arbeid”. Nicolaisens verker spiller ofte på humor gjennom sammensetning av bilde og tekst i ulike oppstillinger. Ved hjelp av eksperimentelle tekster innen kunstfeltet, utvider Nicolaisen bruk av språket for å formidle på nye måter.

Samtidig som oppgaven legger seg opp mot det teoretiske og referer til litteratur, gir en slik skjønnlitterær oppgave i større grad muligheten til å dra inn elementer fra praksis man selv har vært innom. Det handler om å bruke det man lærer, fra alle felt og ikke nødvendigvis bare det man har lest seg opp til, men også erfart. Gjennom studietiden har jeg blant annet arbeidet på gallerier, både kommersielle og ikke kommersielle, kuratordrevet og kunstnerdrevet med

¹² Jon Rognlien, *Siste gang, Michel Houellebecq, Dagbladet*, 27. jun 2011

¹³ Knut Hoem (2011), *Melankoli à la Houellebecq, Aftenposten*, 6. jun 2011

¹⁴ Pressemelding, Sophie Calle, *Take Care of Yourself*, Lillehammer Kunstmuseum, 23. feb – 2. jun. 2013

ideologi som er viktigere enn finansiell profitt. Dette har gikk meg innsikt og erfaring som ikke nødvendigvis lar seg referere til, men som også ligger til grunn for det skjønnlitterære arbeidet.

Til tross for viktigheten av å ha et visst narrativ i en fortelling, som en drivkraft som bringer historien videre, mener jeg litteratur også bør ha en indre drivkraft slik David Shields beskriver det, ”Utfordringen består ikke primært i å ha en historie, men i å trenge igjennom den, forkaste det som bare er skall eller belegg, det som tilsynelatende gir historien form, men som i virkeligheten skygger for essensen av den. Det dreier seg altså om å nå forbi det gitte narrativ.”¹⁵

Tekstene, altså novelle, du nå skal lese er små fragmenter fra kunstverdenen, satt sammen for å belyse diskurser innen feltet, de befinner seg i dette tidligere nevnte krysningsområdet - et sted mellom det skjønnlitterære og det faglige.

¹⁵ David Shields, *Kollasj*, utrag fra *Reality Hunger*, Flamme Forlag, Oslo, 2010

Novellene

Med en kunstfaglig tilnærming, har jeg gjennom et skjønnlitterært prosjekt, skrevet tekster som alle tar for seg ulike aspekter ved et utvalg roller innen kunstfeltet. Berøre ulike diskurser innen samtidskunsten gjennom en skjønnlitterær tilnærming. Ved heller å reflektere og vise feltet slik det kan oppfattes fra innsiden, ønsker jeg å fremstille det gjennom en annen vinkling enn den som ofte finnes i den tradisjonelle kunstkritikken. Presentert her er fire noveller som tar for ulike en roller innen kunstfeltet. Gjennom persongalleriet, ser jeg på kunsten, feltet og opplevelsen av samtidens kunst-norge.

Novellesjangeren består av korte episke tekster, og er derfor ofte mer kompakte og rett på sak enn for eksempel en roman. På grunn av sjangerens lengde har ofte fortellingene et lite persongalleri og foregår gjerne over et kort tidsrom. Oppbygningen har gjerne en stigende spenningskurve mot slutten, til man når *point of no return*¹⁶, hvor historien så flater ut og ender med en åpen slutt. Dette gir leseren anledning til selv å tolke hva som skjer videre. Med tanke på at jeg ønsker å belyse flere felter, passer det godt å benytte seg av novellesjangeren, siden jeg da kan fokusere på ulike temaer i de ulike novelle.

Kuppet

I denne novellen møter vi en ung, nyutdannet og fortsatt uetablert kunstner. Vi blir introdusert til utfordringene dette fører med seg. Fortellingen henter mye stoff og inspirasjon fra nyhetsartikler innen dagens kunstkritikk, venner og bekjentskaper, og trekker inn aktuelle temaer og problematikk ved det å drive innen et kreativt yrke.

Fortellingen bruker Ole Jørgen Ness sitt kunstnerskap for å sette en slags ramme gjennom historien, og referer mye til samtlige norske og utenlandske kunstnere og deres virke. Novellen prøver å fange opp det å være ny innen et felt, og ønske om å gjøre så mye som mulig. Dette gjenspeiles blant annet i novellens trang til stadig å trekke inn nye elementer og hoppe videre.

Underliggende i novellen ligger teorier som Bourriauds tanker om samtidskunst hvor han snakker om at dagens kunst skiller seg fra tidligere generasjoner ved at dagens kunstnere

¹⁶ Punkt i en fortellingen hvor det av ulike grunner ikke lenger er mulig å snu. Handlingsforløpet må fortsette i den retningen det allerede er på vei.

har en annen innstilling til sosiale skiftninger. I stedet for å skape «utopier», fokuserer dagens kunstnere heller på å skape funksjonelle «mikrotopier» i nå-et. Så i stedet for å endre miljøet, prøver de heller å finne sin plass og leve bedre i verdenen som allerede er.¹⁷

Fortellingen er skrevet i førsteperson som gjør at vi kommer veldig tett inn på hovedpersonen og hennes tanker, og det fremstår som om det er jeg, forfatteren bak teksten, som er hovedpersonen.

72 objekter mot døden

Novellen *72 objekter mot døden* tar for seg Marina Abramoviscs verk *Rythm 0* (1974), fremført i Bologna, Italia. I novellen blir du med en gang introdusert for slutten, så fremfor å bygge opp fortelling hvor man hele tiden venter på hva som vil skje, handler det her heller om hvorfor det skjer. Novellen er inspirert av Stig Dagermans novelle *Å drepe et barn* og henter oppbygning og perspektiv fra denne. Fortellingen er skrevet i tredjeperson, noe som er med på å understreke at vi ser på hendelsen utenifra, og at det er vi som er observatører. Samtidig er det lagt til partier hvor vi kommer tettere inn på hovedpersonen for å bedre forstå hans situasjon, og hvorfor han tar de valgene han gjør.

Novellen knytter seg til performancekunsten og det deltagende, og benytter seg av begreper fra Claire Bishops teorier fra *Installation Art, A Critical History*, hvor man vektlegger publikums deltagelse ettersom det er ”i møte med publikum verket får sin prekjære fysiske identitet”.¹⁸ I tillegg til å ta for seg den deltagende kunsten gjennom verket, handler novellen like mye om en manns møte med den, og subjektiviteten han bringer med i møte med kunsten for å forklare hvorfor han ser situasjonen slik han gjør.

Formen og perspektivet i novellen skiller seg fra jeg-et i den forrige. Dette gir leseren et avbrekk og variasjon samtidig som det gir et mer helhetlig og nøytralt bilde som fremstår noe mer objektivt.

¹⁷ Claire Bishop (2005), *Installation Art, A Critical History*, s 116

¹⁸ Claire Bishop (2005), *Installation Art, A Critical History*

I sporene av fyll, død & suksess

Denne novellen tar for seg kritikerrollen gjennom den nyutdannede skribenten som ønsker å finne sin egen stemme i et lite felt hvor det er trangt om plassen. I forsøket på å finne sin egen stil, tar hun utgangspunktet i andre kritikere som leder an kunstkritikken slik den ser ut i dag, derav navnet på novellen, som spiller på kritiker Tommy Olssons subjektive og ekspressive stil. Novellen berører relevante retninger innen dagens kunstkritikk, slik som hvem som bør ha ansvaret for kritikken og hvordan den bør fremstå. Tematikk som om man skal tillate tekster rettet mer mot det skjønnlitterære med subjektiv tilnærming, er gjennomgående. Novellen tar for seg ulike diskurser innen kunstkritikken gjennom hovedpersonens refleksjoner rundt feltet og plukker opp tråder fra tidligere noveller. Man kan derfor se på denne novellen som et forklarede sidesprang til en annen novelle. I likhet med de andre tekstene i denne novellesamlingen, inneholder også denne sanselige skildringer som knytter de ulike novelle sammen ved å gi dem felles karaktertrekk.

I kritikerens møte med kunsten, tar jeg for meg hvordan tilskueren fysisk må tre inn i verket for å kunne oppleve det¹⁹.

Rommet

I denne novellen er det publikumsopplevelsen som er det sentrale. Den subjektive følelsen av å tre inn i et museumsrom. Samhandlingen med betrakteren står i kjernen av den estetiske opplevelsen slik Bourriaud referer til det gjennom den relasjonelle estetikken.²⁰ Teorier slik som Claire Bishop bruker om installasjonskunst gjør seg gjeldene.

Rather than imagening the viewer as a pair of disembodied eyes that survey the work from a distance, installation art presupposes an embodied viewer whose senses of touch, smell and sound are heightened as their sense of vision.²¹

¹⁹ Claire Bishop (2005), *Installation Art, A critical History*

²⁰ Nicholas Bourriaud (2007), *Relasjonell estetikk*, s. 60

²¹ Claire Bishop (2005), *Installation Art, A critical History*, s. 6

Novellen kan sammenlignes med Dag Solstads åpningstale til utstillingen *Elmgreen & Dragset – Biography* (2014) på Astrup Fearnley, hvor Solstad gjør en litterær vandring gjennom utstillingen.²²

Novellen henvender seg direkte til leseren noe som gjør at stoffet kommer meget tett på leseren og får en til å føle at det kunne vært dem selv som er hovedpersonen i fortellingen. Gjennom en subjektive oppfattelse, tar hovedpersonen, for seg rommet og det sanselige gjennom en tilnærming som i stor grad baserer seg på Rancières estetikk, det å oppfatte virkeligheten gjennom det sanselige. Noe kan sees og høres, mens andre prosesser skjer på innsiden. Hovedpersonen er ikke gitt noen identitet, dette for å åpne opp muligheten for at hovedpersonen kan være hvem som helst.

Novellen er en vandring gjennom en utstilling, som gjennom skrivestil og teknikk knytter novellene sammen og skaper helhet og oppsummerer derfor oppgaven i sin helhet.

²² Dag Solstad (2014), *Åpningstale Elmgreen & Dragset – Biography* på Astrup Fearnley

KUPPET

Jeg føler meg som Ole Jørgen Ness videoinstallasjon *Opus Osiris*. Syv skjermer, syv hoder, syv personligheter. Alle med hvert sitt mål. Alle Ole Jørgen – eller ingen Ole Jørgen. For hvem er Ole Jørgen? Eller hvem er jeg? Fordelt over syv tv-skjermer ser du Ole Jørgens syv personligheter som debatterer om og med hverandre. Den fragmenterte kunstneren som spriker i alle retninger. Video, tegning, maling, skulptur, kollasj. Ikke bare teknikken i hans arbeider endrer seg, men uttrykket. Organiske tegninger med motiver av årringene på et tre, geometriske komposisjoner som danner figurer og utfordrene fargesirkler. Abstrakte malerier som fanger deg inn i noeonfargenes verden. Henter inspirasjon fra både rococco-malerier og minimalistiske skulpturer²³. Han er alt, hele tiden. De ulike personlighetene, flettes sammen til et komplekst og ugjennomtrengelig psyko-biografisk univers.²⁴ En kritikk mot den modernistiske kunstneren som subjekt. Portretterer seg som den usentrerte kunstneren uten kjerne og fokus. Men står egentlig bare i kontrast til det romantiske bildet om den autonome kunstneren. Geniet som drives videre av indre inspirasjon. Oppgjør mot en lite oppdatert bilde på hva en kunstner er.

Jeg tenker det er godt noen tar knekken på den myten, for dagene mine er langt fra den bohemske kunstneren med rødvinglasset i den ene hånden og oljemalingen i den andre, hvor kunst på magisk vis havner på lerretet. Dagene mine går med til å planlegge, tilrettelegge, analysere, dokumentere, referere, kalkulere og differensiere. Og oppi dette virrvarret av ting, så blir det lite av *å gjøre*. Selve den kreative skapingen har falt ut av dagsordenen. Det samme skjer meg hver gang. Jeg får en idé. Jeg har lyst å lage et verk, eller rettere sagt, jeg får en idé til et nytt prosjekt som jeg kaller det. Skisser litt, kjøper inn litt materialer om jeg har penger, leter etter gjenstander jeg kan bruke og tar det med meg hjem til senere bruk. Det er fortsatt bare en idé langt fra ferdig resultat, allikevel begynner jeg å se for meg hvordan det vil være i det jeg har gjennomført og er ferdig. Der jeg står på toppen av suksess med Colgatesmil og hår som blafrer elegant i vinden. Mine venner som kommer å gratulerer meg og sier at dette er mitt beste arbeid til dags dato, en ignorant løgn de ikke selv er klar over. Telefoner fra kunstinstitusjoner landet rundt som ønsker å stille ut mine arbeider, universiteter som vil at jeg skal forelese. Men ingen av disse tingene vil noen gang skje om jeg ikke snart begynner å skape. Jeg har kjørt meg fast i skapelsesprosessens medfødte trang til å briljere. Så fokusert på å holde en estetikk som fremstiller meg som referert, nyansert og samtidskritisk. Ja, gjerne

²³ Lars Toft-Eriksen (2012), *In Search of the Lost Genius*, i XYZ av Ole Jørgen Ness, s. 271

²⁴ Lars Toft-Eriksen (2012), *In Search of the Lost Genius*, s.274

samfunnskritisk også. Gjennom mine arbeider, ta opp samtlige dagsaktuelle temaer, samtidig som det peker tilbake historisk. Hva jeg vil skremmer meg, og det skremmer meg til å ikke gjøre noen ting. Fra å føle alt og ville alt, til dette store hullet hvor alt samles og dør. Fortapt bak intellektets murer, sperret inne og spart på til det ikke lenger kan brukes. Fordi før jeg kan begynne, må idéen poleres. Den er ikke avansert nok slik den er, refererende nok, dyp nok, bra nok slik den er. Med andre ord, jeg er ikke flink nok. Og kunsten kan jo ikke bli bedre enn kunstneren. Som man sier ”gruppa er ikke sterkere enn dens svakeste ledd”, og med meg som eneste gruppemedlem er det ikke vanskelig å sjalte ut svakeste ledd. Jeg kan jo ikke bare krølle sammen et ark, sette det på et monter og kalle det for *Work in Progress*. (Note to self: kanskje jeg kan. Referer til den evige prosessen med skape og forkaste, som alle er godt kjent med. Viser kunstnerens progresjon og arbeidsmetode. Bedre med en *haug* sammenkrøllede papirer?) Det må virkelig skinne gjennom at jeg har brukt alt for stor prosentandel av livet mitt på diverse kunstskoler og akademier verden rundt, i hvert fall europa. (Produksjonsreferansen blir alt for enkel. Finn heller noe mer solid som spiller på Adorno, Hegel; eller i det minste en kunstner folk har hørt om.) Årrekken med høyere utdanning som har økt i skjønn harmoni med studielånet. Ikke noe problem, det skal jo betales tilbake når jeg er ferdig og får meg en jobb pleide jeg å tenke. Jobb. Jobb ja, er kunstner en jobb? Et yrke er det jo, og jobbe gjør jeg mye av. Men når alle arkene havner i søppelkassen og lerretene blir grunnet over bildene jeg maler, blir det ikke noe produkt. Og en ikke-produserende kunstner er vell strengt talt ikke en kunstner. På sådan måte er vi jo alle ikke-produserende kunstnere. Kanskje derfor man har valgt å ikke beskytte tittelen kunstner. ”Fritt fram for alle å være mislykkede kunstnere. Hurra!”. Nå valgte jo jeg da allikevel å fortsette dette akademiske løpet mot arbeidsledighet langt forbi hva staten forventet av meg. Og alt for å kunne si at jeg har utdannet meg til å henge på Nav-kontoret. Så nei, det holder ikke å gjøre noe som enhver kunne ha gjort. Med mine terpentinnuttørkede fingre må jeg sprengre grenser, utfordre samfunnet og intellektet. Være nyskapende og vulgær, men ikke ubarmhjertig og pompøs. Alt dette jeg *skal* være og *skal* gjøre. Resultatet? Frustrasjon og meget lav produksjon. Derfor setter jeg meg ned og kjører trahskulturmarathon på TV-en og tenker jeg er bedre enn de oljebrune ungdommene på Jershey shore, som jo, faktisk har en jobb.

Skisseboka ligger foran meg, ved siden av den voksende haugen av bøker jeg har plukket opp på biblioteket og minner meg på at arbeid skal gjøres. Jeg setter meg ned på gulvet med beina i lotusstilling og skisseboka på fanget. Automatisk tar jeg meg selv i å blåse

bort det tynne støvlaget som har samlet seg på toppen av den, støvpartiklene svever ut i rommet og lar solstrålen komme til syne. Hele seansen virker nesten meditatív, som et slags rituale en må gjennom før jeg i det hele tatt kan tillate meg å begynne. Kvalmen brer seg og jeg kjenner det knytter seg i magen etter hvert som jeg blar meg forbi det ene påtenkte prosjektet etter det andre. Så mye uferdig. Eller rettere sagt, aldri påbegynt. Den ene ideén etter den andre, de fleste like uinteressante som kattedbildene som florerer på Instagram. Jeg begynner å tro at kunsten ikke er å skape et godt prosjekt, men å klare å ha troen på seg selv til å fullføre et. Jeg må tørre å bare kjøre på, det verste som kan skje er jo at det er dårlig. Lære å hevde meg selv og ta plass. For selv om broren min har lært å brøyte seg frem med spisse albuer og bane seg vei, har jeg har å lært vokse meg innover, være forsiktig og aldri gjøre noe galt eller upassende. Rett å slett jekke opp selvtilliten et par hakk og våge å være meg selv, på godt og ondt. Slutte å unnskyldte at jeg eksisterer, tillate meg selv å ha mål i livet utover det å ha råd til middag.

Og når vi først er inne på hva jeg burde endre, er vell denne flinkheten noe jeg bør legge til side. Ikke hige etter å oppfylle alle disse kravene om hvordan en bør være. Dessverre er perfektjonismens inntog så godt plantet i meg at jeg faktisk tror det er slik jeg vil være. Ukritisk til min egen oppvekst og dens lærdom.

Flink som jeg er, dro jeg ned på Astrup Fearnley for å få med meg torsdagsforedraget. Dytte inn litt ekstra kulturell kapital på ettermiddagen, en trenger jo ikke se repriser av *Friends* resten av livet. Denne uken skulle museet ta for seg ikke-kommersielle, kunstnerdrevne gallerirom. Fire kunstnerne fra det samme galleriet sitter henslengt i panelet, klare for å presentere visningsstedet sitt. Det hele starter med en performancevideo. Den er lang. En man av vestlig utseende danser til orientalsk musikk. Han har bevegelsene, men det er allikevel feil. Sjarmerende. Jeg ler høyt, ingen andre ler. Orientalsk musikk, forsvunnet latter og kritiske blikk. En god tredjedel *kun* møtt opp for å kritisere. Ny video, greit nok, 10 minutter med samme stillestående bilde ble litt i overkant. Telefonen min er spennende. Jeg poster litt på facebook, liker et par statuser og hashtagger museet og eventen på twitter før jeg ser opp igjen. Intet nytt. Instagram. Videoen er ferdig, nei videoen er ikke ferdig, men de sier seg ferdig med den. Det er stille. Øynene til paneldeltagerne flakker fra side til, mens salen sitter med spørrende, stadig mer skeptiske blikk. Svak hvissing fra publikum. Forelesningen fortsetter, diskusjon i panelet handler nå om hva de nå skal vise eller snakke om. Han ene ønsker å spille en sang, "Happy" av Pharrel Williams. Men det ender med høytlesning fra en

bok. Halvveis ute i teksten stopper han opp, han har snublet mye og trenger hjelp av sidemannen. Og det er nå det skjer, det som overrasker meg. Han ser ut i publikum og sier ”Sorry, jeg klarer ikke lese. Jeg er alt for full!”. Torsdag Kl 17.00 på Astrup Fearlney. Det var da jeg innså det. Jeg er alt for ordentlig. Jeg må lære meg å gi faen. Det var ikke det at han var full som var sjokkerende, men at han turte å komme med den uttalelsen. Der, midt blant Oslos kulturelite, en sal full av gallerister, professorer og kunstkritikere. En sal full av de menneskene som finansierer arbeidet hans. Møte opp til noe du har blitt invitert til og kanskje får betalt for, totalt uforberedt og attpåtil full. Det kunne jeg aldri ha gjort. Ikke har jeg noe videre stort ønske om å gjøre det heller. Men jeg kan ta lærdom av situasjonen, tørre å gå imot strømmen og gjøre det motsatte av hva som forventes av meg .

Gjøre noe annet enn det som forventes av en, ja. Det tør Ole Jørgen Ness å begi seg ut på. Hele tiden tror vi endelig vi har forstått ham og hva han driver med. Så overrasker han med noe nytt vi aldri har sett før. Plukker opp tråder fra tidligere verker og fører dem videre uten å direkte gjengi. Tråder som er så gjennomskinnelige at du må kunne litt om hans kunstnerskap for å se sammenhengen. Men verker som fungerer like fint på egenhånd. Hvor kommer alt sammen fra? Gjennom hardt arbeid og utforskning? Går ut ifra at idéene hans ikke kommer dalende ned fra ukjent hold. Det handler ikke lenger bare om kreativitet og det fødte geniet. Kunstnerrollen, som det kreative, rødvindrikkende bohemen som sitter alene i loftsleiligheten og maler, er en tankegang som for lengst er avleggs. Med unntak av rødvinnen, den har vi holdt ved. Det handler i stor grad om konsekvent og hardt arbeid. Tilegne seg kunnskap og formidle denne gjennom andre kanaler, finne sannheter og lyssette dem annerledes. Til det sier jeg, ”lettere sagt enn gjort”.

Men så er det jo denne frykten. Frykten for å feile og ikke oppnå de målene man har satt seg. For det er jo nettopp det som er det verste i se selv, frykten selv. For som kunstner er det egentlig ingen som verken bryr seg om prosessen, arbeidstiden, eller den manglende lønnen. Folk vil ha resultatet, med andre ord et verk. Verket er det eneste jeg blir evaluert og forstått ut ifra. For gjennom verkene mine representerer jeg meg selv som person, ingen andre. Derfor blir det desto viktigere for meg at det jeg skaper står i samsvar med det jeg mener, liker og tror. En kan jo tenke det er bedre å ha flere dårlige ferdigstilte prosjekter enn ingenting, men som kunstner er jeg ikke så sikker på dette. Og det jeg skaper må ikke bare falle innenfor min akseptgrense, det er jo en fordel av publikum eller mottagerne også ser en verdi i det. Best å sjekke kulturrådet hjemmesider å se hva slags prosjekter de gir støtte til. En

kan jo ikke bare forholde seg til en selv, jeg er en del av et større apparat. Kulturrådets hjemmesider må være dagens beste idé. Får lage meg en kopp te som belønning for progresjon i arbeidet.

Jeg fyller vannkokeren helt full med vann selv om jeg vet at jeg bare trenger en kopp. Setter meg på en krakk ved siden av og venter på at vannet skal koke. Svakt begynner vannkokeren å lage små lyder, en slags lav hissing, men lyden ikke fullt så javn. Lyden tar seg sakte opp mens øynene mine skanner over te-hyllen. *Earl Grey, Yellow Label, Four Fuits, Prince of Wales* og *Lady Grey*. Alle de kjedelige klassikerne. Så har vi fruktte-ene. Blåbær, mango, mango og jordbær, fersken, rabarbra og vanilje, fruit garden, sitron, sitron og ingefær, tranbær, appelsin og kanel. Og ikke minst nesten akkurat de samme bare i grønn te. Grønn te med tranbær, grønn te med sitron, grønn te med sitron og ingefær, grønn te med granateple, hvit te med granateple. Hibiskus, rooibus, darjeeling. Jeg ville ha en pause, men merker jeg blir mer sliten av å måtte ta stilling. Tenker jeg får mer lyst på kaffe, før jeg ser at jeg har et fint lite utvalg der også. Vannet begynner å boble mer og mer. Kraftfulle bobler som kommer sporadisk. Jo tettere boblene lyder, jo mer damp står ut av kannens tut, før klimakset nåes og det blir helt stille. Heller det kokende vannet i koppen, dampen som stiger opp og forsvinner. Teposen som blør ut i vannet og skaper mønster. Vokser seg større til rødfargen dekker alt vannet.

En og en halv time senere er jeg tilbake ved arbeidsplassen for å gjøre research på kulturrådets hjemmesider. Det viste seg at det ikke vare noen rene vannglass igjen, og jeg så det derfor nødvendig å ta en skikkelig kjøkkensjau. Det var like før jeg prøvde å få tak i en bonemaskin, men i det tanken slo meg innså jeg at hadde overgått meg selv i prokrastineringen og tuslet tilbake til det selverklærte arbeidsområdet. Utenfor har barneleken avtatt, de har sikkert dratt hjem for å spise middag. Lurer på om jeg også skal spise middag snart, må bare jobbe litt først. Jeg drar laptoppen til meg og trykker bestemt på On-knappen. Skjermen lyser opp, Apples startlyd drukner i materien av de utallige gjenstandene i rommet. Gjenstander jeg har spart på for senere å lage noe av. Stabler av gamle aviser, skruer og nøkler funnet på gaten, pappesker og plankebiter. Alle materialene som skal hjelpe meg videre, sperrer meg inne i en koallisjon av sprikende ideer, som den maniske samleren jeg er. En dag vil jeg ikke lenger kunne gå ut av rommet, tingene vil sperre meg inne, bunkene med Aftenposten som vokser seg større for hver dag. Uker senere vil de finne den døde kroppen min. Nekrologen min som sier , *Ukjent*

kunstner død i eget livsverk. Utenfor hører jeg noen barn som leker. Stemmene og ropene deres er fylt med glede og latter og jeg drømmer meg tilbake til da alt jeg gjorde var basert på øyeblikkets impulser uten å tenke på konsekvenser. Nå forteller bare barnas lek at skolen er over og at klokken har passert to. Nok en produksjonsløs formiddag. Fingrene godt plantet på tastaturet. Bare å begynne. Øynene flikker rundt i rommet, gransker alt i håp om at det skal gi meg inspirasjon.

Disse tingene rundt meg som gav meg inspirasjon og ideer, trekker meg nå ned. Effekten av det rundt meg visner jo mer jeg er i det. Jeg merker meg ikke lenger de særegne trekkene som gjorde at jeg først ble interessert. Den rustne spikeren jeg tok vare på fordi fargene var så vakre, gråtoner og rust som gled over i hverandre og skapte harmonier for øyet, og fortalte om en gjenstand som har mistet sin funksjon. Nå kun en potensiell helsefare for de skoløse bena mine. Alle disse tingene man kan gjøre med spikeren. Bør jeg ikke heller fokusere meg inn mot et felt og triumfere der. Ikke bruke spikeren på hundre forskjellige måter, bare tegne den fra hundre forskjellige vinkler, finne det man kaller *stemmen sin*. Ha et særegent uttrykk som vil bli kjent igjen. Ikke minst bør en tenke taktisk. Skape kunst som tar opp aktuelle temaer, helst gjerne kritisere noe eller peke på en dobbelthet i samfunnet. Men ikke gjennom ord, debatter eller demonstrasjoner. Men objekter, flater og handling. Ida Ekblad klarte jo nettopp, dette. Gjennom retusjerte bilder som spilte på popkulturelle fenomener gjorde hun seg tidlig kjent, hun bygde opp merkevaren sin gjennom kraftig nettverking og bevissthet om egen posisjon. Så plutselig noe helt nytt. Ikke bare turde hun å begi seg utpå et helt annet felt hvor hun ikke bare mangler kredibilitet, men innen noe hun aldri tidligere har arbeidet med. Hun begynte å lage porselenkunst og abstrakte malerier. En kan jo naturligvis tenke at hun kan gjøre dette fordi hun har et navn, men det er nettopp derfor hun ikke kan gjøre dette. Det eksisterer forventninger til hva hun skal skape og levere, og gi blanke i dette å kjøre sitt eget løp krever gøtts nettopp fordi fallhøyden er desto høyere. Og jeg lurar på om det er dette som trekker henne mot den feministiske retningen. Et begrep jeg aldri har forstått meg på, *feministisk kunst*. Men det er en annen sak, feminisme innen kunsten har ofte, i stor grad, vist seg å være vaginaer i ulike formasjoner. Vaginablomstene til Georgia O'Keeffe, som *hun* mener er blomster og resten av verden mener er vaginaer. Eller Norges egen Marie Kristiansen, med et fotografi av en kvinne poserende foran en bil i en knall rød kjole. Bildet

gir først inntrykket av å være et motefoto. Men etter hvert som blikket fester seg på kjolen, kan man ikke se bort ifra snittets og fasongens slående likhet til det kvinnelige kjønnsorgan.

Idolet mitt, Marina Abramovic', besitter alt det jeg mener en ekte artist skal ha. Kunnskap, forståelse, fryktesløshet. En sterk kvinnefigur, kanskje nettopp fordi hun ikke spiller på at hun er kvinne. Setter fokus på menneskets eget valgt, et autonomt forsøk på å være herre i sitt eget liv. En femtedel av hennes kompetanse og jeg hadde prist meg selv lykkelig. Men jeg har verken mangel på kjærlighet fra min mor eller en østeuropeisk oppdragelse slik som henne. Min oppvekst har vært uten motgang. *Motgang*, et begrep vi ikke har forståelse for her oppe i nord. Motgang er ikke at bussen og trikken ikke korresponderer, men at du ikke har anledning til å utfolde deg på ditt naturlige vis og utnytte ditt potensial til fulle. Som *kunstner* slipper man stort sett unna med alt. Du kan mene det du vil, verste som kan skje er å bli kalt en gal kunstner. Men mer sannsynlig er det at du er misforstått. Det faller alltid tilbake på dette. Misforstått. Et verk er ikke dårlig, bare misforstått.

Der får meg til å tenke på det Marcel Duchamp skriver i *Den skapende handling*, "Det jeg tenker på er at kunst kan være dårlig, god eller likegyldig, men uansett hvilket adjektiv vi bruker må vi kalle det kunst, og dårlig kunst er fremdeles (like fullt) kunst på samme vis som en dårlig følelse er en følelse." Men her kommer jo spørsmålet om hva jeg vil. Vil jeg bare skape kunst? Vil jeg skape kunst folk flest liker? Er det provosere eller protestere jeg ønsker å gjøre gjennom mitt kunstneriske virke? Helst vil jeg gjøre alt. Alt resulterer i ingenting. Derfor blir jeg heller fanget av min egen fascinasjon over å se de blodrøde neglene gli og hamre over tastaturet i en samtidsdans mens jeg prøver å samle opp tankene mine i notatform. Tastenes blanke overflate og lyden av tappende fingre som slår ned. For slik jeg ser det er det ingen forskjell på den skapende kunsten og kunsten som skapes i øyeblikket. Det skal sies at jeg ikke alltid vet helt hva jeg driver med.

Tidligere hadde jeg prøvd å gjenoppleve en tidligere performance av Mathias Faldbakken, *Untitled (Book Sculpture)*²⁵, en intervensjon han fremførte på Deichmanske bibliotek. Prosjektet gikk ut på å se folks reaksjoner på den ødelagte strukturen i biblioteket. Publikum ble møtt med reoler av bøker revet ned på gulvet i et kjempekaos. Det å gjennomføre en annen kunstners performance i ettetid er et velkjent fenomen, og slett ikke uvanlig. Men i dette tilfellet burde jeg vell ha gjort litt mer research før jeg trappet opp på hovedbiblioteket og

²⁵ Mathias Faldbakken (2008), *Untitled (Book Sculpture)* ved *Deichmanske Hovedbibliotek*, Oslo

startet å gå berserk på hylle 340, ironisk nok hyllen for rettsvitenskap og lover. Det skulle kjapt vise seg at et slikt stunt må planlegges, for jeg hadde ikke kommet lenger enn til Norges lover anno 1970 før de stygge blikkene rundt meg hadde omformert seg til handling i form av en ildrød bibliotekar. Helt hva som ble sagt er jeg litt usikker på, kjeften gikk hundre kilometer i timen og jeg trodde et øyeblikk huden i ansiktet mitt skulle forsvinne av trykket. Etter en halvtimes lang reprimande om moral, felleskap og ansvar – og lang unnskyldende forklaring for Securitas, slapp jeg unna med en advarsel denne gangen. Men de gjorde det klart og tydelig for seg at slik oppførsel burde politianmeldes. Et øyeblikk vurderte jeg om jeg skulle henviser de til avdelingen for samtidskunst, men fant det best å ikke utfordre skjebnen. Jeg siktet mot stjernene og endte nesten med en bot. Med senket hodet og en selvtillit lik null, subbet jeg hjemover igjen en erfaring rikere. For at en er kunstner, er ikke synonymt med at man er hevet over loven og kan gjøre som man vil i arbeide mot en ukjent sannhet. Jeg ser at denne småforbryterske, gangster-estetikken som setter fokus på konflikten mellom det lovlydige mainstream-samfunnet og lovbrøyteren, hvor jeg fremstår som symbolet på en kompromissløs og autonom kunstner, ikke er helt min greie.²⁶

Jeg innser at jeg ikke lenger kan fortsette med denne unyttige prokrastineringen jeg hele tiden roter meg opp i. Jeg lager meg et lite en-sides manifest, inne i det står det, ”Ut med lavkultur, inn med finkultur.” Jeg lever opp til manifestet allerede ved å droppe den daglige dosen av TV-serier til fordel for en podcastepisode av *Kunstreisen* på NRK P2. Klokken har nå passert midnatt og jeg setter på meg hodetelefonene for å ikke fortyrre naboen. ”Gud forby å lage lyd etter 23.00”, når hun selv gjerne starter støvsugingen 06.00 på en søndag. Lytter intenst og henger meg opp i programlederens uttale av Gauguin. *Gågéng* hører jeg han si gjentatte ganger og ikke *Gågææh* slik jeg er vant med. Jeg mister fokuset, har gått glipp av poenget i fortellingen. Jeg klarer ikke ta meg sammen før vi hopper over til Kjartan Slettemark. Slettemark var en norsk kunstner som bosatte seg i Sverige. Her levde han livet som en slitende kunstner og måtte gjentatte ganger gå på sosialen å tigge penger. Allikevel vell klarte han å få seg et navn og bli en anerkjent kunstner. Flere små anekdoter fra hans liv blir fortalt med en letthet som får meg til å tvile på om det faktisk var harde tider for Slettemark personlig. Særlig en episode i hans liv gjorde inntrykk, det var 60-tallet og inngangen til de liberale 70-årene. Slettemark ankommer Moderna Museet i Stockholm og melder sin ankomst

²⁶ André Gali (2012), *Integritet til salgs*, via *Never mind the Benefits*, Feil Forlag

og sier han er klar til å montere utstillingen sin. Han starter arbeidet og får utstillingen på beina relativt kjøpt. Om utstillingen ble en suksess eller ei vites ikke, for det skulle vise seg at hele hendelsen ikke var avtalt med museet selv. Men et stunt fra Slettemarks side. Uten noen avtale om noen utstillingen trappet han opp og gjorde sitt. Jeg kunne ønske at slike ting fortsatt var mulig å gjøre i dag. Da hadde jeg ikke nølt med å trappe opp på samtidsmuseet med en samling verk på flekken. Slike hendelser gjør seg bedre i historien enn i samtiden.

Historien om Slettemark trigger noe i meg. Jeg klarer ikke helt å kaste fra meg konseptet hans. I bakhodet begynner en idé å surkle og utvikle seg. Jeg har lenge sittet med tanken om å starte et kunstnerdrevet galleri, problemet er rett og slett at jeg ikke har noe startkapital å finansiere prosjektet med. *Partner in crime* klarer jeg å finne, men ingen av oss med noen form for foretningssans til å holde det gående med. Akkurat slik som Ole Jørgen gjorde i 1992, da han startet opp det som skulle bli angivelig for undergrunnsscenen de neste 20-årene.²⁷ Urtegeta 10.²⁸ Idealet om kunstneren som selvstendig entreprenør gjør selve galleridriften til et foranderlig kunstnerisk prosjekt. Hver helg sitter jeg gallerivakt på et lite kuratordrevet galleri på nedre Grünerløkka. Utstillingene er populære i varierende grad, og noen ganger kan jeg sitte der hele helgen uten å se en levende sjel. Eieren selv er mye ute å reiser og har en million andre prosjekter på gang, så han er sjeldent involvert i den fysiske tilstedeværelsen. Innerst inne merker jeg at valget allerede er gjort. For med en konto som er overtrukket og materialer som begynner å gå tomt begynner lyset i enden av tunnelen å se fryktelig svakt ut. Å fokusere på manglende produksjon er ikke bare selvdestruktivt, men også nytteløst. Navnet mitt er bare kjent i de innerste kunstkretser, og utstillingen mine har så langt bare vært deler av gruppeutstillinger for nyutdannede på diverse smågallerier. Karrieren trenger en slags kickstart. Og dette er min anledning. Om sjefen min finner det ut, noe han garantert vil, mister jeg jobben. Men det var aldri en særlig relevant jobb uansett. Jeg kan alltid finne meg noe annet uinteressant.

Allerede morgenen etter er jeg i gang. Jeg har knapt med tid og kjører derfor hardest ut med det jeg selv tror blir det mest krevende aspektet ved prosjektet. Få folk til å komme. Ikke bare må jeg få mange, både viktige og uviktige til å komme, jeg må også klare å holde det utenfor radaren til sjefen min og hans kunstkrets. I hvert fall lenge nok til å kunne gjennomføre.

²⁷ Sara Sørheim (2006), *Opp fra undergrunnen*, *Morgenbladet*, 8. des 2006

²⁸ Tommy Olsson (2007), *Open up*, *Oslo, open up, and spread ém!*, 4. mai 2007

Benytte galleriets navn i promoteringen blir derfor uaktuelt ettersom dette litt for kjapt kan knyttes opp til eieren. Ser for meg det forvirrede ansiktsuttrykket til sjefen min, Jørgen, før det gradvis glir over i rødt hat. Er nok best at ingen prøver å kontakte ham ved eventuelle spørsmål om eventen.

Så må jeg finne på et cover navn for galleriet. *One Night Only* er allerede tatt. Hva med galleriet *Vinn eller forsvinn?*, redd jeg skal havne i sistnevnte. Altfør platt og langt uansett. I mangel på tid og oppfinnsomhet tenker jeg å gå for jeg på *Galleri Nå*. Gjenspeiler øyeblikket hvor alt skal skje. Får du det ikke med deg nå, får du det aldri med med deg. Da slår det meg, jeg må jo kalle det Kuppet. Om folk tolker det som verbet eller substantivet for være det samme, feil blir det ikke uansett. Jeg poster eventen både på underskog og diverse andre mer feltorienterte nettsider. Facebook får både event og diverse statusopfatninger, takk og lov for for at man kan skreddersy hvem som ser hva en poster. Stjeler mottagere fra noen invitasjoner jeg har fått til åpninger på epost, sikkert sendt ut av praktikanter som ikke hadde lært seg å bruke *patronmail*-programmet for å skjule mottagerne. Jeg takker dem, deres udugelighet blir min triumf.

Holder meg til det minimale av hva jeg trenger, fokuset er å gjennomføre. Brilljere på veien vil i tilfelle bli en bonus. Må uansett skaffe meg presse av noe slag, om ikke noe mer enn en liten anmeldelse eller notis. Hvordan får man dette, eller hvor? Jeg tar å ringer opp noen lokalaviser, og prøver meg på morgenbladet. ”Henvendelser som ikke gjelder abonnement, må tas gjennom epost” er svaret jeg blir møtt med. Skriver en epost som fremstår i overkant profesjonelt, som om jeg prøver meg på OL i buk av fremmedord. Finpusser eposten, endrer setningsoppbyggingen opptil flere ganger, skifter ut ord for å få den rette tonen. Små nyanser som utgjør forskjell. Sender den likeså godt ut til 15 andre steder når jeg først er i gang. Det er vågalt å satse på at noen av epost-mottagerne faktisk vil møte opp, ikke minst skrive om det. Jeg trenger å ha minst en handfast, som jeg vet vil skrive noe. Mangelen på kontakter innen kunstkritikken overrasker meg. Men de fleste jeg kjenner som drev med det, ble enten kunstnere på fulltid eller byttet helt felt.

Utslitt og rådvill legger jeg meg ned på sofaen, synker ned i putene før hånden min automatisk strekker seg mot fjernkontrollen. Jeg avbryter meg selv og hopper opp av sofaen. Hvile kan jeg gjøre neste uke. Så gjør jeg det som jeg kvier meg mest for av alt. Tigge om tjenester av folk jeg kjenner. En gammel studievenninne, som jeg tilfeldigvis snublet over i går driver visstnok med kunstkritikk. Etter mange år med hvert vårt, krysset våre veier i går da jeg

var ute på gallerirunde med noen venner. Jeg tar en sjanse og ringer henne i håp om at jeg kan klare å overtale henne til å skrive en anmeldelse. Hele situasjonen er litt pinlig, men jeg vet det må til. Litt tvilende slår jeg nummeret.

– Hei, hører jeg fra den andre enden. – Yvonne her.

– Hei Yvonne, det er Kristine, svarer jeg kjapt.

– Ja, hei, hvordan går det?, sier hun, litt overrasket.

Nå har jeg sjansen. Oppdaterer henne på hva jeg driver med for så deretter tigge om en tjeneste. Eller er det *for* rett på sak, bør kanskje godsnakke litt først.

– Bare bra, ville egentlig bare takke for gårsdagen, var hyggelig å se deg igjen.

Jeg gikk for den milde varianten. Lurer meg sakte inn dit jeg vil, fremfor å slippe en bombe. Ikke et ord fra Yvannes ende, overraskende stille. Jeg spisser ørene etter tegn til liv og hører så vidt pusten hennes som fanges opp av telefonen og forteller meg at det er noen der.

– Takk det samme, var vell noen år siden sist vi så hverandre, sier hun til slutt.

– Var vel på den sommerfesten etter studiet var over, avbryter jeg kjapt.

Det blir en kort pause, ingen sier noen ting før jeg tilslutt bryter stillheten.

– Jeg hører du driver med kunstkritikk for tiden?

– Ja, svarer hun tvilende. – Prøver jo å få det til å funke da, men er ikke alltid så mye jobber. Freelancer som sagt.

– Spannende, sier jeg litt uinteressert, alt for fokusert på hvordan jeg elegant kan få flettet inn tjenesten jeg skal be om. Jeg bestemmer meg til slutt for å hoppe ut i det.

– Du kunne ikke hjulpet meg med en anmeldelse?

– Skal du skrive en anmeldelse?, sier Yvonne, nesten kritiserende.

– Eh, nei. Trenger noen til å skrive en, svarer jeg. Det burde hun da strengt talt ha skjønt. Hun er jo tross alt skribenten blant oss.

– Til et prosjekt jeg driver med, fortsetter jeg. – Har tenkt å lage et lite utstillingsstunt.

Stemmen min var svak og jeg merket jeg ikke helt hadde den overbevisende kraften jeg prøvde på.

– Når er det dette skal være da? Og jeg er jo ikke ansatt av noen...så å få det publisert kan jo bli vanskelig, sier Yvonne

Jeg hører skepsisen i Yvannes stemme, som om hun på rappen ramser opp grunner til hvorfor hun ikke skal kunne ta imot tilbudet.

– Ikke stress med det, det ordner vi siden. Det blir så utrolig kult, noe helt utenom det man ellers ser – håper jeg. Noe *du* har lyst til å være en del av! Og det skjer til helgen allerede. Så jeg har superkort tid! Åpner fredag kveld og er ferdig nedpakket på søndag kveld. Nesten litt mer event enn en utstilling.

Jeg følte det kom ut i en overbevisende tone, som om jeg hadde kontroll over situasjonen og alt var på stell. Ganske sikker på at jeg ikke hørtes så stresset ut som jeg føler meg. Det blir en liten pause før Yvonne til slutt sier,

– Uten å egentlig vite hva denne utstilling din er, må jeg nok si nei. Har en annen deadline, beklager. Sier vanligvis ikke nei til jobb.

Hjertet mitt synker. Hadde virkelig håpet på Yvannes hjelp. Hadde litt for tidlig gått ut ifra at hun ville slippe alt hun hadde i hendene. Men når jeg tenker over det kommer det kanskje ikke som et sjokk, hun var jo aldri den mest impulsive.

– Men kan du ikke bare komme, så kan du skrive den senere? Halve utstillingen er jo allerede ferdig i det du ville ha fått tid til å skrive den uansett. Og du er så flink. Og dette er et nytt type visningsrom. Ikke kunstner eller kuratordrevet, mer...kunstnerkuppet! Jeg jobber jo litt nede på Galleri Flust, og eieren er der aldri. Så denne helgen tar jeg over rommet, slenger jeg desperat ut i håp om at hun skal ombestemme seg.

Nok en gang blir det helt dødt i den andre enden av røret. Så bryter Yvonne plutselig ut og sier,

–Kan vi ta en kaffe og snakke om det?

Triumferende legger jeg på røret. Slaget er ikke tapt ennå. En kaffe betyr anledningen til å overtale henne, hun *vil* bli overtalt.

Forberedelsene er i gang og jeg vasker gulvet med Farris, ikke for å være pretensiøs, men av latskap. Det lukter svakt lime i rommet til tross for at det ikke er særlig mye renere. Bilen med livet mitt står utenfor å venter på å bli lastet inn. Tiden er knapp, tre timer til rådighet. Jeg kjenner jeg blir stresset til det punktet hvor jeg ikke lenger klarer å være rasjonell, men går rundt meg selv i en sirkel uten å få gjort noen nytte.

Begynner å lesse in de mange materialene som skal utgjøre verket, tunge kasser fylt med all vedens skrot. Ingen struktur, alt skal inn og det så fort som mulig. Hvor er hjelperne mine? De skulle burde vell ha dukket opp nå? Nåde dem om de har tatt seg en tur på puben i stedet. Ringer en av dem, ingen svarer og jeg legger igjen en i overkant krass melding på

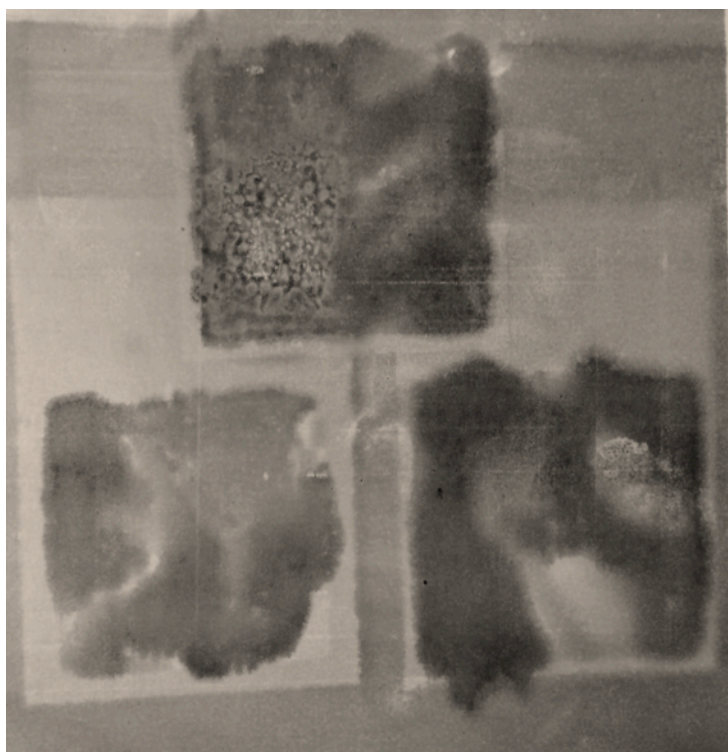
svareren. Spurter mellom varebilen og galleriet, imponert over hvor mye jeg har klart å spare opp gjennom min korte karriere. Men nå etter dette, kanskje jeg kan få kastet noe.

Det begynner å fylles inne på galleriet, blir vanskeligere og vanskeligere å manøvrere seg etter hvert som stedet fylles opp. Ingen tid til nøye plassering av ting, her stables det i høyden og alle steder mulig. Kasser, esker, magasiner, emballasjer, mapper med tegninger, lerretter. Et vidunderlig kaos av en kunstner som drukner i egne materialer. Mine to hjelpere kommer slentrende inn når det bare er et par kasser igjen i bilen. Jeg ber dem bære inn resten mens jeg spurter på polet og bruker de siste kronene av etableringsstipendet for nye kunstnere på tre kartonger med billig hvitvin.

Tilbake til det nå totalt omvandlede galleriet, ser jeg resultatet av de siste timene, mitt livsverk hvor alle de små fragmentene av en tilværelse samles i en større enhet og forteller om en hel praksis. For dagens kunstmarked handler like mye om *kunstpraksiser* som selve *kunstverket*, og kunstpraksiser krever en annen type visningsrom enn den klassiske kunsten.²⁹ Ja, kanskje til og med et kunstnerkuppetet.

Jeg graver meg gjennom livsverket mitt, skjenker meg et velfortjent glass vin og venter.

²⁹ André Gali (2012), *Integritet til salgs*, via *Never mind the Benefits*, Feil Forlag

72 OBJEKTER MOT DØDEN

Det virker som en helt vanlig dag, vinden rusker mellom byggene og skaper en lett bris som gjør sommerheten mer behagelig. Nybakte mødre triller barna gatelangs og nyter tilværelsen mens de nynner på sanger for barna deres. Men denne dagen er slett ingen vanlig dag, denne dagen skal noe helt forferdelig skje. En kvinne skal dø. Hun skal gjennomføre en performance som vil bli hennes siste. Hun vil legge 72 objekter foran seg. Publikum blir så invitert til fritt å gjøre hva de vil med henne gjennom objektene. Mannen som skal drepe henne aner fortsatt ingenting. Akkurat nå drikker han morgenkaffen sin og leser avisen. Og det er i dette øyeblikket det er klart at han snart vil bli en mann som kan drepe. For når han blar over på neste side i avisen vil han kunne lese om hendelsen som vil gjøre at han tar et liv. Men ennå er han bare en helt vanlig mann som lever et helt vanlig liv og som spiser en helt vanlig frokost.

Kvinnen som skal dø, begynner å gjøre seg klar. Hun vet heller ikke at hun skal dø, men hun vet heller ikke om hun skal leve. Hun vil gi fra seg all sin makt og legge sin skjebne i andres hender, gi fra seg alt ansvar. Allikevel er hun ikke uskyldig. Hun vet med sikkerhet at det hun nå skal gjøre kan resultere med døden. Om døden er det verste som kan skje er det bare kvinnen som kan vite, for ingen kan vite noe om andres intensjoner uten å spekulere. Men kvinnen ønsker ikke leve trygt, hun vil presse sin kropp og sine tanker til livets ytterpunkt. Hun vil være redd, samtidig vil hun føle trygghet i at det er hennes ønske og vilje. Selv om hun ikke har kontroll, har hun gjort et valg.

Mannen som ennå er hjemme og lever sitt helt vanlige liv, kommer snart til å drepe henne. Ikke bare vil han bli en morder, men også han vil bli et offer. For ennå er han uvitende om handlingene han snart vil utføre. Etter hendelsen vil han for resten av sitt liv bli kjent som mannen som drepte et annet menneske helt ubarmhjertelig og blottet for moral. Navnet hans vil stå i alle aviser og bli skrevet om i bøker i mange, mange år fremover. Kvinnen som dør vil bli historiens helt. Vi vil snakke om henne og om hendelsen som en tragedie og kvinnen som vil dø blir en martyr. Men mannen som skal drepe henne vet ikke dette. For han lever ennå sitt uskyldige liv i lykke, han har ennå ikke tatt valget som for alltid vil endre hans liv. Akkurat nå går mannen ut av hjemmet sitt for å komme seg til det stedet hvor han skal drepe kvinnen.

Bilene som står parkert langs veikanten reflekterer sollyset og får den varme dagen til å bli enda varmere, uvitende om de mørke skyene som venter utenfor horisonten. Den hvite bomullsskjorten føles klam mot den svette kroppen hans. Han ser ned på de på de en gang sandbrune skinnskoene, nå dekket i et tynt lag av bystøv og skitt. Mørke, flekkete områder

foran på tærne som vitner om lange turer i regnfylte gater og skitne parker. Gjørme som har klatret seg opp etter utsiden av skoen, nå tørket inn og gradvis slitt av igjen. Straffen for å skulle gå snarveien utenom den asfalterte veien. Et par oljeflekker ytterst på tuppen, som nå bare ser ut som skitt fra da han skulle skifte olje på bilen. Insisterte på å gjøre det selv til tross for at det er hans kone som er god på bil. Men han ville fylle rollen som mannen i huset og gikk løs på bilen med verktøykassa. Nileste bilens brukermanual i smug kvelden før mens hans kone sov uvitende ved hans side, holdt i mørke om hans manglende bilkunnskaper. Alle disse små livshendelsene som nå er fanget opp i et objekt og forteller om et liv som har blitt levd. På samme måte som en trestamme har årringer som alle representerer hvert eneste år den lever med sine tette, mørke og lyseårringer om hverandre, forteller skoene om veien som er gått. Minner og hendelser i alt fra en sprekk i skinnet til det lille sandkornet liggende under innleggsålen fra den gangen han fridde til sin kone på stranden, han hadde lest en artikkel i et magasin om de ti mest romantiske stedene å blir fridd på. Hele livet hans fanget inn i et objekt. Så allsidig og hverdagslig, allikevel unikt. Skoene hans er like unike som hans fingeravtrykk. Det finnes ingen som har like. Ingen som har blitt slitt likt på den høyre hælen og skrappt opp på samme måte foran på indre venstreside. Disse skoene som en gang levde i en eske og var identiske til et helt parti. Nå blitt et unikt produkt gjennom vandring på vanlige, så vell som spesielle dager. Dedikasjon og lojalitet til hans materielle goder. For det krever en svært iherdig mann for å beholde sine sko så lenge. En mann som setter pris på kvalitet fremfor kvantitet. Hans forkjærlighet for solide kvalitetsprodukter var inngangsbilletten hans til hans nåværende liv i kunstverdenen. Som ung gutt pleide han å nesten sovne i kunstmuseer som han ble dratt med på av sine aristokratiske foreldre, slept gjennom kjente, historiske mesterverk med suttekluten i hånden. Først flere tiår senere forstod han kvaliteten i det etter å besøkt Colosseum-monumentet. Denne engang praktfulle, enorme bebyggelsen som skapte heder og ære i hele Italia, nå en av verdens mest kjente ruiner. Men ingen komplett ruin, for hver stein forteller sin historie, en fortelling om kultur, hardt arbeid og overlevelse. En inspirasjon til aldri å gi opp. Men skoene hans var ikke laget av stein. Uansett kvaliteten på arbeidet, vil skoene en dag gå i oppløsning. For ikke alt kan vare evig, slik livets kretsløp fungerer. Sømmene som går ton i ton med skinnet begynner noen steder å stikke ut og trekke til seg livets farger. Den inngrodde gjørmen som nå fungerer som et beskyttende lag mot annen skitt. Selv etter alle disse årene er skoen glatt og fin i overflaten. Sålen bærer ikke lenger noe markant fotspor utover å ha skofasjon, flere mil tilbake fantes det tydelige, markante

riller. Men mens sålesporene forsvant vokste foten seg inn. Foten har gjennom årene presset seg inn i kriker og kroker, og passer som hånd i hanske for akkurat ham. Og ingen andre vil nå lenger ha glede av disse skoene. For det finnes bare en herre, og når han er ferdig med skoene, vil de for evig dø, og hele deres historie forsvinne med.

Men ingen vil glemme det som snart skal skje på museet. For den historien er ikke bare hans personlige, men også kvinnens og de andre tilskuerne sin. En delt opplevelse hvor alle ser fra ulike vinkler med ulike perspektiver. Uforståelig for andre, klart for ham. Alle kan se hva som skjer, men kun mannen som dreper vet hvorfor han dreper.

I det han passerer andre forbigående smiler han høflig til de han får blikkontakt med, resultatet av en streng oppdragelse. Alltid ta hensyn og være høflig. Ofte får han et lite smil tilbake. En glede som sjeldent kan beskrives. Hans bestefar hadde en gang sagt til ham, den gangen da han som liten guttunge, da han satt på fanget hans, i en tjukk eim av piperøyk og røverhistorier, ”Om du har en dårlig dag, er det bare å smile til verden, så vil verden smile til deg og du vil få en litt bedre dag skal du se! Et lite smil er alt som skal til!”. Med årenes løp gikk smilene fra å være noe han satte pris på til nærmest å forvente. Et lite hat om noen passerte og latet som om de ikke merket seg hans høflighet. Med et slitent smil, som for lengst har mistet sin glede, ruslet mannen videre bortover i skoene som snart vil ha en historie til å fortelle. Himmelen er klar, men mørke skyer lusker i det fjerne. Fuglenes kvittring høyt der oppe i trærne, som snart blir tatt over av desperate flaks for å flykte uværet som kommer. Den fine dagen, er om ikke lenge en svært trist dag. For snart skal den svært fine dagen bli den verste dagen i hans liv. Dette skal bli dagen som gjør at han ikke lenger kan fortsette i jobben sin, hans kone vil si at hun ikke lenger kjenner mannen hun en gang forelsket seg i, og vil ikke lenger stå ved hans side. Selv om alt dette skal skje er fortsatt mannen tilfreds, for solen skinner og byen føles varm og trygg, og enda er grusomheten som snart vil skje en handling i ubevisstheden.

Men ingen vanlig mann dreper et annet menneske. For vår moral vil stoppe oss, og vi kan aldri rettferdiggjøre en handling så brutal. Allikevel skjer det at vår rasjonelle side glipper og vi blir grepet av øyeblikket. Hjernen jobber annerledes og ser ting fra et annet lys. Som om vi ikke lenger er herre over våre egne handlinger. Hva som før var ulogisk er blir nå opplagt, og nyansene mellom rett og galt forsvinner i en høyere enhet.

Mannen minnes en dag på barneskolen. En jente i klassen hadde tatt med seg sin nye dukke, hun snakket kjærlig med den og viste den til alle sine venninner. De var alle så

misunnelige på den vakre dukken som faren hennes hadde kjøpt med hjem fra Paris etter en jobbreise. I friminuttet flokket alle seg rundt jenta med dukken og syntes hun var så fantastisk. Men jenta var den samme som før, like frekk og ignorant. Men nå med en dukke som på mystisk vis gav henne karaktertrekk hun ikke eide. Gutten som nå har blitt man, begynte å hate jenta mer og mer. Hvordan kunne han være den eneste som så hvor gal jentas idoliserende status var? Så når friminuttet er ferdig og barna springer inn til timen igjen, sniker gutten seg ut på gangen hvor dukkens hode stikker forsiktig opp av den røde sekken til jenta. Han røsker den ut av sekken og vrir om hodet helt til det tvert knekker av. Brått innser han hva han har gjort og dytter det løse hodet og kroppen tilbake ned i sekken. Gutten får skjenn og jenta gråter. Han må unnskyldte seg for hendelsen, men føler ingen skyld. Men ingen så noen varsellamper, for barn gjør så mye rart.

Kvinnen som skal dø har aldri vært trygg. Hun har valgt et farlig liv og har ved flere anledninger lekt med døden. Når hun snart ligger på bakken uten å puste vil livet hennes endelig være slutt. Hun vil ikke lenger kunne føle glede, sorg og anger. For når et menneske dør er det over. Det som ikke har blitt sagt og gjort, vil aldri bli sagt og gjort. Men hun vet ikke at det snart er over, at livet snart vil ta slutt. For kvinnen har kanskje ikke engang et ønske om å dø. Hun vil se hvor langt hun kan strekke kroppen sin, for kroppen har nesten ingen grenser. Snart vil hun lære at det er tankene og ikke kroppen som er en hindring. Energien hennes vil ikke ta slutt, for det er en sterk kvinne som tør å legge sin skjebne i andres hender på denne måten. Gi slipp på egen autonomitet. Hva publikum velger å gjøre med henne er utenfor hennes makt. Om menneskets gode eller onde side vil komme frem kan hun ikke vite før etter det allerede har skjedd. Men så langt virker alt fint og intensjonene er gode. Menneskene som kommer til museet er snille med henne. En mann plukker opp en rose fra bordet, et objekt som setter an stemningen, både kjærlig og farlig på en gang. Igjen på bordet ligger det 71 objekter som vil påvirke livet til kvinnen som skal dø. Han går bort til kvinnen, ser dypt inn i øynene hennes og prøver å lese henne, før han tilslutt legger rosen forsiktig i hånden hennes. En annen følger etter å gir henne hele buketten. En lett og parfymert lukt, men også den samme blodrøde fargen som snart skal dekke gulvet under henne. Fra den ene enden av rommet går en ung kvinne bestemt bort til bordet, hun har lenge stått og sett an situasjonen på avstand. Plukker opp en boa av myke fjær, og går direkte bort til kvinnen som har gitt fra seg all makt. Legger den pent over skuldrene hennes før hun så tar tak i hendene

hennes. Et øyeblikk fylt med varme og medfølelse, sammen skaper de verket. Alene er de bare to helt vanlige mennesker. Side om side viser de noe om menneskeheten og deres vilje. Forsiktig trekker den unge kvinnen det andre mennesket – som nå kun er et objekt, til seg og begynner å danse. Kunstneren og publikum møtes i fysisk kontakt og bryter skillet mellom det private og det offentlige.³⁰ Objektet er med på leken, men verken entusiastisk eller motvillig. Fra salen hører man en stemme som begynner å nynne til dansen. Sammen skaper de hendelsen og verket. Fra sine omgivelser og menneskene rundt finner verket sine grunner til å eksistere,³¹ og det er i møte med publikum at verket først oppstår.

Sammen danser de rundt, den unge damen leder an å fører den andre kvinnen rundt i rommet. Skritt for skritt, bevegelse for bevegelse. Glir sakte over rommet som om hele dansen er en lang bevegelse. Det svarte håret som henger nedover ryggen blafrer lett i vinden som skapes av dansen. Mer og mer synkront for hvert skritt, etter hvert har de den samme rytmen og en felles takt. Ikke lenger to ukjente mennesker som møtes, men en felles enhet som jobber sammen mot samme mål. De andre i rommet forsvinner helt, og det eneste som synes er det dansende paret. Objektene på bordet er ikke lenger sentrum for fascinasjon, men dette vakre møtet som beveger seg i harmoni over gulvet.

Den ganske vanlige mannen begynner nå å nærme seg stedet som vil endre hans liv. Solen står så høyt på himmelen at hans egen skygge forsvinner under ham selv, han ringer sin kone og sier han blir sen, slik han alltid gjør når klokken begynner nærme seg tolv. En plikt han for lenge siden har akseptert. Han tenker han vil stoppe innom en blomsterbutikk å kjøpe en bukett til henne på vei hjem igjen, for det er slike ting en vanlig mann gjør for sin kone. Konen er ikke glad i blomster, men vil takke høflig, for det er det man gjør i slike situasjoner. Men konen vil aldri få noen blomsterbukett. Etter hendelsen vil ektemannen hennes bli brakt ned på politistasjonen mens hun sitter alene igjen hjemme. Hun vil nyte friheten av å ha leiligheten for seg selv, uvitende om sin ektemanns handlinger. Men mannen som dreper kan ikke skylde på noen, han vil selv være ansvarlig for sine handlinger, valget kan ikke ilegges noen andre.

³⁰ Erika Fischer-Lichte (2008), *The Transformative Power of Performance, A new aesthetics*, s. 65

³¹ Robert Irwing (1985), *Being and Circumstances: Notes toward a Confidential Art*, s. 9-29

Kvinnen som snart skal bli drept har ingen intensjoner om å skade noen, hun vil kun teste sine egne og andres grenser ved å selv være åpen for situasjonene andre putter henne i. Om noen skulle sette henne i fare, vil det være hennes egen skyld. Hun vil la publikum bestemme handlingene som vil skje, men selv påta skylden for dem. En interessant tanke, en farlig tanke, en dødelig tanke. Men menneskene som kommer for å se på damen som ikke har mye tid igjen av sitt liv, er snille. De gir henne klemmer og kiler henne med fjær. Kvinnen tar imot alt uten en eneste mine. Men etter som tiden går vil menneskene bli lei denne hyggelige leken og finne frem til mindre uskyldige objekter. De begynner så smått med å binde henne, klippe litt i håret. Alle uvitende om hva som snart skal skje. Men de er alle medskyldige, for det er disse menneskene som har bygget opp til den grusomme handlingen som snart vil finne sted. Hvert lille overtamp fra deres side er en brikke av en større handling. Hvem av disse menneskene som kan gå hjem med god samvittighet vil gjenspeile seg i stormen av mennesker som plutselig forlater lokalet i når det hele er over. Alene igjen i rommet vil en ung kvinne ligge død med mannen som drepte henne.

Utenfor inngangsdøren til museet stopper mannen opp. Turen i solsteken har gjort ham sliten og utmattet, klarer ikke lenger å fokusere på en tanke av gangen. Munnen føles tørr, som om han har tygget på papir. Han ser en kiosk på hjørnet, og bestemmer seg for å kjøpe noe å drikke før han går inn.

På vei inn i museet blir han stoppet av vekten som peker på den åpnede vannflasken i hånden hans og rister på hodet. I det han snur seg og går ut igjen passerer en mor med en gulpende unge hengende over skulderen. Han er usikker på om det er den stekende solen eller sinne som får det til å koke i ham. Han ser ingen grunn til at han ikke skulle få ha med vannflasken, når en annen kan ha meg seg et barn som både gulper, tisser og lager lyd. Et mye større irritasjonsmoment for folk enn en ussel, ansvarlig mann med en vannflaske. Han setter seg på en benk utenfor. Kjenner hvordan benkens varme flate varmer opp under ham, han håper på et lite vindkast som kan få heten til å bli mer behagelig. Han angrer på at han tok på seg langbukser, men ville jo se presentabel ut når han skulle på kunstmuseet. Kunne jo risikere å møte på noen tidligere kollegaer fra den gangen her skrev for kulturdelen i en av landets ledende aviser. Men etter hvert som han ble eldre, kom det nye, ferske skribenter på banen og tok hans jobb. Han fikk færre og færre oppdrag, til han en dag ikke lenger fikk noen. Fant seg så en annen jobb i en mindre avis, men jobben utfordret ham ikke og han føler han ikke får

utnyttet potensialet sitt. Lei av varmen, lei av livet, kaster han den siste skvetten med vann som nå har blitt lunkenn, og flykter inn i museets kjølige struktur.

Den ikke fullt så lykkelige mannen kommer inn i rommet og ser kvinnen som han snart vil drepe. Hun står der alene på gulvet med oppklippede klær og blødende riss på armer og mage. Han forstår ikke. Hvorfor vil noen gjøre dette med seg selv? Hvorfor synes folk dette er spennende? Kvinnen trenger da ikke idealiseres for slik idioti. Over lengre tid har han fulgt kunstneren og syntes hun har gjort interessante prosjekter. Men nå, i dette rommet, virker alt plutselig så meningsløst. Som om det ikke er noen dyptliggende mening. På den andre siden av rommet får han øye på skiltet hvor det står skrevet i store, svarte bokstaver, ”Jeg er et objekt, bruk disse tingene på meg. Jeg påtar meg all skyld”. På et bord litt bortenfor ligger en krukke honning, en fjær, skalpell, kjettinger i ulik størrelse. Til sammen 72 objekter som kan glede og skade et menneske. En kvinne plukker opp en rose fra gulvet, den samme rosen som ble gitt til henne av kjærlighet tidligere, nå dratt over de bare armene hennes. Tornene risser opp huden. Flakkende øyne som leter etter skyldige blikk skaper en trykkende, anklagende stemning.

Mannen som om hvert øyeblikk vil drepe kvinnen går bort til bordet og utforsker objektene med hendene sine. Knivens skarpe blad og moppens lodne ende. To objekter med svært ulikt utfall. Mannen plukker opp en pistol. Hviskingen i rommet avtar og det blir helt stille, som om tiden med ett fryser. Makten han plutselig besitter skremmer ham. Hvordan han fra det ene øyeblikket gikk fra å være en i mengden til den med makten. Tyngden av pistolen i hånden hans, metallet som føles kaldt i hendene. En kulde som vil sitte igjen i hans kropp for alltid. Han stiller seg foran kvinnen og løfter armen med pistolen. Sikter mot midten av magen hennes. Han har ikke tenkt å skyte, leker seg med makten og føler seg plutselig viktig igjen. Han vet det er galt, men han liker det. Ennå er ingen grusom handling utført. Han ser på henne. Hun ser redd ut, som om hun allerede vet at dette er slutten. Brystkassen hennes heves og senkes, pusten hennes er dyp og tung som om hun prøver å kontrollere situasjonen ved hjelp av den. Med ett brer den samme følelsen over ham som den han fikk den gangen på barneskolen da han ubarmhjertig, helt uten skyldfølelse, ødela dukken til jenta i klassen. Blir med ett redd for hva han kan gjøre, men nå er det allerede for sent. Han har allerede begynt å trykke på avtrekkeren. Musklene i fingrene hans kan ikke lenger kontrolleres. Han ser seg selv fra den andre siden av rommet, med pistolen vendt mot damen

før han plutselig innser det ikke er tankene som spiller ham et puss. Med ett klinger et skarpt pang i rommet. Han vet at nå er det for sent. En rød flekk vokser på kvinnens mage, den hvite t-skjorten nå blødrød. Menneskene rundt trekker seg bakover. Den døende kvinnen og mannen som drepte henne, sammen foran hverandre, med den samme likbleke fargen i ansiktet. En levende, en død. En skyldig, en uskyldig. Begge uten fremtid.

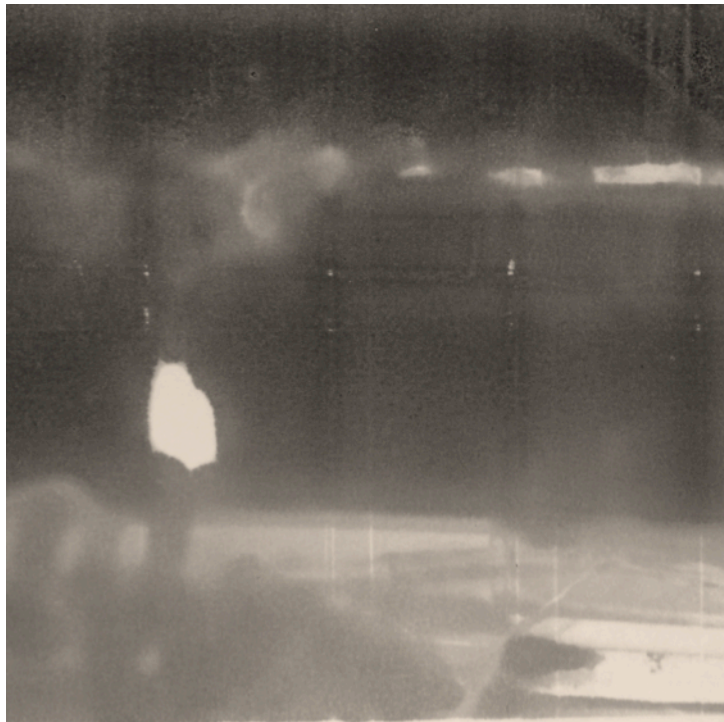
Så fort kan det gå. Det skal ikke mye til for brått å snu en situasjon på hodet, endre et helt livsforløp. De få sekundene som gikk mellom han var en helt vanlig mann til å bli en mann full av hat, i stand til å drepe et annet menneske, vil forfølge han til den dagen han selv vil dø. Aldri vil han igjen kunne sove rolig med sin kone ved hans side, nettene vil for alltid være fylt med det samme marerittet som spilles i drømmene hans igjen og igjen. Kvinnen som døde vil for evig bli snakket om å hedret og hendelsen vil bli brukt som eksempel på menneskets brutalitet og samfunnets mangel på grenser. Et øyeblikk som endret historien.

Skuddet som gikk, traff kvinnen, og de en gang livlige øynene hennes bleknet mer og mer til det tilslutt ikke lenger var noen livskraft igjen i dem. Liggende på det kalde, nakne museumsgulvet omkledd i nå bloddekket antrekk, ligger en død kvinne. En kvinne vis tro på mennesket og dets godhet var så stor at hun selv måtte ofre livet. Mens blodet omfavner den døde mer og mer, brer panikken seg hos mannen med pistolen. Det blir vanskeligere og puste og han gisper etter luft som om det ikke er nok av det i rommet. Inntaket av oksygen er ikke lenger en naturlig kroppsfunksjon, men føles som en nylig anlært oppgave som ennå trenger innarbeidelse. Fortsatt uviss om omfanget av sine handlinger, for ennå har det ikke helt gått opp for ham hva han akkurat har gjort. Pistolen fortsatt i hånden hans, tyngre enn da han først plukket den opp. Sjokkert over sin egen handling, forvirring. Skjøt han nettopp en kvinne? Tankene hopper og han klarer ikke følge noe som helst lineært tankeforløp. Hjertebank. Kvalme. Blomster. Sko. Blod. Blikkene rundt ham. Redsel og avsky. Hele ham skjelver ukontrollert, rommet presser seg på ham og blir mindre og mindre. Han legger pistolen fra seg foran benene sine og trekker et steg tilbake som om han tar avstand fra egen handling. Men det er allerede skjedd, og ikke noe han gjør kan få det ugjort.

Solen utenfor står lavere og alle skygger er meget mørke. Det er fremdeles helt stille og ingen våger å si et ord. Mannen som har drept, vet at denne tausheten er hans fiende og at han

kommer til å trenge år av sitt liv for å beseire den ved å skrike at det ikke var hans skyld. Men han vet at det er løgn, og i sine netters drømmer vil han ønske å få et eneste minutt av sitt liv tilbake for å gjøre dette eneste minuttet annerledes.

Men så ubarmhjertig er livet mot den som har drept, at allting etterpå er for sent.

I FOTSPORENE AV FYLL DOP OG SUKSESS

Ingen svarer. Jeg banker på en gang til. Går til siden og legger ansiktet helt inntil utstillingsglasset til galleriet. Pusten dugger til glasset, holder posituren helt til dampen er borte og jeg kan se klart. Ikke noe tegn til noen, jeg kan så vidt skimte konturene av en slags statue eller installasjon i midten av det lille lokalet. ”Helvete”, mumler jeg høyt mens nervøsiteten stiger. Hendene fomler febrilsk etter røykpakken som ikke ser ut til å ha blitt med ut av huset. Jeg visste ikke at det ville være tredimensjonal kunst her. Dette endrer alt, de nøye gjennomtenkte spørsmålene og retningen jeg så for seg intervjuet ville ta, er nå forgjeves arbeid. Vinylbokstavene på glasset sier spesifikt tirsdag til søndag 12.00 til 17.00. Jeg drar opp telefonen nok en gang for å forsikre seg om at det ikke er jeg som har bommet på tiden. 13.37, nei det var ikke meg.

Som freelancer vet jeg at jeg er nødt til å produsere for å få inn penger. Det holder ikke bare å møte opp og holde min del av avtalen. Ingen artikkel, ingen lønn. Ingen lønn ingen...og slik fortsetter remsa inntil man ligger død i rennesteinen. Krisemaksimering på sitt beste. Men hva skal man gjøre, kan jo ikke akkurat bryte meg inn for å få sett utstillingen. Nok en gang graver jeg telefonen opp av lommen, taster inn nummeret til galleristen. Telefonen føles ut som en blokk med bly i hånden min, og jeg kvier meg for samtalen. Jeg har jo ingen rett til å kjeffe, her er jeg så heldig å få muligheten til å snakke i fred og ro med eier og kunstner. De har spesifikt satt av tid i sin sikkert travle hverdag for at jeg skal få skrevet artikkelen min. Det er jo selvsagt god presse for galleri og kunstner å få skrevet om utstillingen, men samtidig er det aldri en garanti for at det vil være en god kritikk. En sjanse *de* må ta. Men det er vel bedre med et kritisk publikum enn intet publikum. Jeg ringer. Ingen i den andre enden, jeg blir satt rett over til talepostkassen. Telefonen er avslått og alt håp er ute. Klokken er nå førti minutter på overtid, og det er ingen vits å vente lenger. Snøen rundt føttene mine er nå blitt til skitten slafs og jeg kjenner det kalde vannet skvisje mellom tærne mine når jeg flytter på meg. Stivfrossen mens blodet koker av sinne tramper jeg hjemover. Hjemme venter det blanke Word-dokumentet som vitne om min fiasko. Titlene popper opp i hodet på meg ”Kunsten som ingen kunne se”, ”Hvorfor kunsten ikke blir sett” og ”Intet nytt fra Østfronten”, en dårlig referanse til klassisk film.

Jeg sitter igjen lenger unna resultatet enn der jeg begynte og innser at noe drastisk må endre seg om artikkelen skal bli noe av. Ny taktikk. Inhabile, sovende kunst-norge har ikke behov for pene frøkner med hyggelige, smarte omtaler. Grep må gjøres. Jeg må tørre å skitne til fingrene og grave i både jord og malingspann. Gå utenfor denne boksen alle snakker om og

sirkulere i periferien av dagens retninger før jeg gjør mitt lille stikk og sikter mot midten av blinken. Planlegge intervjuer tilhører fordums tider. Fra nå av skal det gjøres slik den kritikerroste; og minst like mye kritiserte, Tommy Olsson. Svensken som kom til Norge og gav oss en ny retning innen kunstkritikk, strengt talt gav han oss en helt ny måte å skrive innen kunstfeltet. Han er ikke som meg, redd for konsekvensene av handlingene sine. Kjører sitt eget løp som om det ikke finnes noen i morgen. Fremfor skolerte artikler hva angår verk, sted og mening, bytter han ut objektene med grøftefyll og stemningsrapporter. Den spesifikke beskrivelse og omdømme av utstillingen får vike for subjektive opplevelser, gjerne med litt ulovlige substanser involvert.

Hvordan gå frem? Steg én, skaffe Tommy Olssons arbeider, en kan nemlig ikke stjele en stil uten først å ha studert den. Jeg Googler. Google har ingen overraskende faktaopplysninger og hint om hva folk liker å søke opp om han. Men som sagt, dette er Tommy Olsson og ikke Keith Richards. Hans ”kjendisstatus” strekker seg ikke lenger enn kunstkritikkens lesere i Norge. Nettet har allikevel ikke mangel på hans artikler, han har jo tross alt vært fast skribent for både Morgenbladet og kunstkritikk, og nå nylig hoppet over til Klassekampen. En avis som tydeligvis satser på å bli den nye store kulturavisen. Olsson er en av få i dette langstrakte landet som kan skilte med å ha tittelen kunstkritiker som fast jobb – og ikke bare freelancer. Lotte Sandberg er den andre. Utenom disse er det en hærskere av kritikerspirer som tar alt av tilbud som skulle komme deres vei. Men det kommer ikke. Tommy og Lotte er allerede satt på saken. Ikke tenke så negativt, det finnes svært mange dyktige kritikere både i innland og utland, men det er ikke til å legge skjul på at dette tiåret ikke har vært det beste for nyhetshus verden over. Og når selv vanlige nyheter sliter, blir håpet desto mindre for oss som allerede befinner oss i en smalere nisje. Heldigvis har også teknologi og internettpublikasjon gjort tilgjengelighet og videreformidling enklere. Til tross for at det skrumpende markedet har nettet blitt en ny satsningsarena. Den når alle, kjapt og til en fornuftig pris. Nettartikler er ikke lenger useriøse skriblerier gjort på gutterommet. Og med litt trekking i tråder, semisubtil smisking, dusin arbeidsprøver har jeg nå fått sjansen til å vise hva jeg er god for.

Boken biblioteket har å tilby er Olssons første, en samling av hans skriverier fra 2003-2005. Tittelen *Knust*, spiller ikke bare på Olssons noe utsvevende og mulig destruktive liv, men for de som kjenner til fenomenet *typoglycemia*, som handler om den kognitive prosessen ved det

å lese tekst hvor bokstavene er stokket, men hvor vi fortsatt leser ordet som det var intendert, kan lese tittelen som *Kunst*. Denne dobbeltheten i seg selv skilter både om innholdet i boken og et oppvakt litterært sinn. Og om man gikk grunnskolen på 90-tallet, ser man vell heller den noe oppbrukte sammenligningen til faget som på folkemunne gikk under knus og hærverk. Når det er sagt er det så nært opp til uskyldig barnereferanser du kommer her. Du trenger ikke lese mer enn baksiden av boken før du vet hvilken retning det bærer i. ”At kunstkritikken er den nye rocken, skjønte jeg den dagen jeg ikke lenger bare forholdt meg til mine fans, men i tillegg hadde et eskalerende antall groupies å velge mellom der jeg sto i bakrommet på et hipt galleri og snortet kokain tidlig på morgenen. En hard innsikt, men jeg har lært meg å leve med det.”³² Dette var retningen det nå skulle ta, flink-pike-syndromet skal skylles ned i Oslos kloakksystem i likhet med et gram kokain før politirazzia. Jeg skal bli rockestjerne.

Snarveien til suksess er å bryte ned stilen til et par kjennetegnende prinsipper. Olsson starter kraftig med en småpornografisk skildring av å bli sugd. Jeg småhumrer for meg selv og tenker at dette burde jeg også klare å få til, hittil er vi langt unna både akademiske fagtermer og gode litterære trekk. Det viser seg imidlertid at dette lille avspranget var nøye planlagt, for i slutten av innledning drar han inn referansen i forhold til religiøsitet. Et vulgært frampek tenker jeg mens jeg tar mentale notater. Heller ikke noe å si på verken syntaks eller ordforråd. Men det gjelder å se mellom linjene, gå i dybden av tekstene hans, ikke være en flottør som ligger å dupper på overflaten. Jeg må jeg jobbe meg inn til kjernen av hans stil. Det snakkes jo om Tommy Olsson-skolen, som nei – ikke er en fysisk skole slik som Bauhaus-skolen på 1920-tallet i Weimar, Tyskland, men heller en retning innen kunstkritikken. I Tommy Olsson-skolen skriver man på ”promiskuøst vis, med høy digresjons-føring, søkte referanser og grandiose sammenstillinger”.³³ Høres kjekt ut! Snakk om noe annet enn det du ser, la tankene flyte fritt og gjerne overdriv. Resultatet av slik journalistikk? Kan se for meg historiene ligner noe man kunne blitt fortalt av fulle, middelaldrende menn ved bardisken en torsdag ettermiddag, de samme mennene som fortsatt benekter deres alkoholavhengighet. Og det er vell nettopp derfor en slik “skole” vil bli møtt med kritiske blikk, og da selvfølgelig fra en annen innen feltet. Dette kommer frem i Morgenbladet hvor universitetslektor Jørgen Lund hevder “Det vil være uheldig om Gonzo og litterære eksperimenter skal ta over for en

³² Tommy Olsson (2008) , *I hate myself and I want to die*, i *Knust*, s. 13

³³ Maria Lyngstad Willassen, *Teorien om alt*, *Vagant* #3/2011

faglig seriøs kritikk”.³⁴ Det er jo i og for seg ikke problematisk at en kritiker kjører sitt eget løp, men når alle kritikere følger i sporet og gjør det samme, blir det veldig monotont. Spørsmålet blinker i hodet mitt. Trenger vi flere Tommy-er? Skal jeg komme dultende etter som en liten Tommy-line, klar for å videreføre arven fra den kvinnelige siden? Tommy selv mener han ikke kan ta på seg rollen som en leder innen retningen, særlig med tanke på at hans ”elever” er skribenter han selv ser opp til og tar lærdom fra.³⁵ Slik betinges hele seansen av høna og egget-diskusjonen. Hvem hermer etter hvem? Det hele blir et evig kretsløp uten start og slutt.

Planen om å bli den neste Tommy Olsson slår plutselig sprekker. Ikke bare har han allerede etterfølgere, men hele Olsson-skolen er på dette stadiet gammelt nytt, diskusjonen er allerede flere år gammel. ”Ikke glem kjernen av problemet!”, tar jeg meg selv i å proklamere høyt. For problematikken rundt Olssons kunstkritiske stil er fortsatt like aktuell. Diskusjonen handler i og for seg ikke om vi kunstsribenter skal bli Tommy-kopier, men om kunstkritikken bør ha sine egne faglige kriterier for sjangeren eller om vi kan tillate oss at denne også tar en kunstnerisk retning.

Tankene svirrer i hodet på meg. Hvor vil jeg? Hva vil jeg? Hvorfor? Disse mulighetene av valg jeg har som stort sett ender opp med å bli gale uansett. Av og til kunne jeg ønske jeg slapp å ta stilling til noe som helst. At noen, arbeidsgiveren, mamma – hvem som helst bare kunne kommet og sagt til meg ”Du skal gjøre sånn og sånn”. Men slike tanker hører kun fantasien til. Jeg må finne ut hvilken stemme jeg ønsker å være, ikke famle rundt i mørke å lete etter en lysbryter jeg ikke engang vet om vil fungere. Holde meg retningsorientert. Det ingenting galt i at kritikken kan være kunst, hvorfor skulle den ikke kunne være det? Skrivekunsten er jo allerede en etablert kunstform som i og for seg har eksistert like lenge som den billedskjønne. Og så vidt jeg har skjønt, gjelder det innenfor kunstverdenen å tenke nytt. 2000-tallets mest brukte ord, innovativ bør følge med i enhver ting man gjør. Alt skal være så nytt og spesielt. Man ønsker at folk skal tenke ”dette har jeg ikke sett før”, etterfulgt av anerkjennende nikk. For det motsatte er jo å høre ”Men det her var jo ikke noe nytt. Sett lignende tidligere”, før de hiver i seg nok et vinglass og fortsetter å snakke dritt om kollegaene sine – noe de fleste av oss som har gått på en del utstillingsåpninger kan bekrefte. Så har du torsdagsklubben. Hver torsdag ser man mer eller mindre de samme menneskene rundt på

³⁴ Lena Lindgren, *Jørgen Lund har ikke skjønt noen ting, sier Tommy Olsson, Morgenbladet*, 16. Mar 2007

³⁵ Lena Lindgren, *Jørgen Lund har ikke skjønt noen ting, sier Tommy Olsson, Morgenbladet*, 16. Mar 2007

Oslos galleriåpninger. Du har kunststudentene som prøver å suge til seg så mye kultur, i ordets brede forstand, som mulig på kortest mulig tid. Dukker helst opp om en i gjengen kjenner kunstneren –noe en i gjengen alltid gjør. Kritikerkaren er vanskelig å fange opp, men de er der, det er avisnotiset og nettpublikasjonen dagen derpå bekræftelsen på. De sniker seg ubemerket inn, gjennom og ut, men klarer allikevel å hilse på alle av betydning. Og det er en av dem jeg nå skal bli. Disse gruppene er fast inventar på de fleste åpninger og mer permanente enn Astrup Fearnley sin samling. Felles for gruppene er at samtlige kritiserer kunstnerne for deres manglende innovativitet og evne til å fornye seg. Men det øyeblikket de ser en kunstner som tar et steg lenger enn forventet, lar ikke kritikken vente på seg. På samme måten som kunsten higer etter noe nytt og spennende, burde den påfølgende kritikken også gjøre det.

Jeg husker godt Matias Faldbakkens sprang fra søppelkunst og installasjoner til den skjønnlitterære verden. Hans romandebut *The Cocka Hola Company* kom i 2001 under psydonymet Abo Rasul og var den første i en serie om den skandinaviske misantropologi. Om valget av psydonym var for å ta avstand fra kunstnerrollen for så å være ”ny” på det skjønnlitterære markedet eller heller et bevisst valg i forhold til innholdet i boken. Boken som tar for seg trashkultur, sex, dop og porno, med anarkistiske hovedpersoner viser boken da en forståelse for skandinavisk kultur fra en forfatter med ikke skandinavisk navn. Slik kan innholdet i boken sees på, ikke bare som kulturforståelse, men også en slags kritikk av samfunnet. Det er vell her det lar vise seg at Faldbakken er en kunstner fremfor forfatter.

Den mest interessante av hans utgivelser er vel kanskje *Snort Stories* fra 2005, som han gav ut under sitt virkelige navn. Tidligere publiserte tekster fra innland og utland er her blitt samlet sammen og utgitt. Tekstene består av intervjuer og artikler hvor sannheten har blitt pyntet kraftig på, kjente regissører har blant annet ”uttalt” seg om vold og søppelprodukter i filmene sine. Faldbakken selv hevder han faktisk har intervjuet mange av disse menneskene, men at noe er oppspinn. Noe som strengt tatt vil si oppspinn med et snev av sannhet. For en stund tilbake leste jeg i et intervju i Aftenposten hvor Faldbakken sa, ”Jeg forlenger virkeligheten for å få den til å passe inn i mitt program.”³⁶ Det er ikke lenger det korrekte som står sentralt, men derimot helheten man sitter igjen med til slutt. Dette må da jeg kunne trekke inn i eget arbeid. Ja, ikke at jeg skal sitte å dikte opp ting fra utstillinger, men jeg kan

³⁶ Kaja Korsvold, *Løgn på løgn i intervjubok*, Aftenposten 19. okt 2011

ilegge egne personlige kvaliteter i tekstene uten at de kun trenger å være rett på sak. Samlingen til Faldbakken befinner seg sådan et sted mellom faglitteratur og skjønnlitteratur og knytter dermed kunsten, litteraturen og det dokumentariske sammen.

Med slik sjangerhopping blir det vanskelig for kritikeren og vite hva en bør fokusere på. For å gå løs på en anmeldelse bør man da sende bokanmelderen eller kunstkritikeren. Selv kan jeg jo se meg kvalifikasjonsdyktig til å skrive en anmeldelse til en utstilling, men en bok? Selvfølgelig hadde jeg klart å ha en formening om boken jeg skulle vurdere. Men noe videre utover det er jeg usikker på. Men etter hvert som kunstfeltet endrer seg blir jo også vi anmeldere nødt til å endre oss. I min research av Tommy Olsson klippet jeg ut et sitat fra et intervju Morgenbladet hadde gjort med ham.

Kritikken forandrer seg i takt med kunsten den forholder seg til, og hva som kan anses som faglige kriterier avpasses etter dette. Noen tviholder jo på at kunsten skal foregå innenfor en klart definert ramme, og det vil selvfølgelig også speile seg i hvordan de mener kritikken av den skal se ut. Men det er ikke sånn verden fungerer, og det er sikkert tøft for dem. Om man velger å kalle kritikk for kunst eller omvendt er egentlig uten betydning, fordi alle disse rare merkelappene gonzo, selvbiografisk, litterært, avant-garde betyr niks i denne sammenhengen, siden det faktisk er så enkelt som at enten fatter du eller så gjør du det ikke.³⁷

Avisutklippets gulnende papir vitner om innholdet – stadig i endring der det henger på den overfylte kjøleskapsdøren. Forteller at så lenge kunsten er i endring, vil også den tilhørende kritikken følge etter. Men at det i det store og hele ikke handler om hvordan kritikken er pakket inn, så lenge kritikken budskap kommer fram.

Feltets utvikling og mangfold får det til å gå rundt for meg, og jeg lurer på om det er for sent å skifte retning å satse på å bli noe håndfast med en spesifisert jobbeskrivelse. Jeg får plutselig et savn for mine nattevakter på 7 Eleven da jeg stod og solgte baconpølser til snøvlende ungdom som ikke skjønnte om ketchupen skulle på maten eller danne en Jackson Pollock etterligning på gulvet. Det hjalp ikke akkurat at dagens tur ned på Galleri Flust hadde vært en fiasko. Jeg graver i veska til helt til jeg finner frem til den så godt som ubrukte notisblokken. Stirrer ned på spørsmålene skrevet i overpertentlig løkkeskrift som jeg hadde gjort meg så flid med for et par dager siden. Men det var også alt som var å se. Mellom linjene

³⁷Lena Lindgren (2007), *Det finnes ingen "Olsson-skole"*, *Morgenbladet* 16. mar 2007

burde det nå vært fylt med brokete, uleselig håndskrift. Gullkornene med en ekstra sirkel rundt seg for å poengtere deres viktighet. Tankene faller tilbake på Faldbakken og hans evne til å dikte opp historier rundt sannheten. Om bare hun kunne gjøre det samme. Men nå var ikke Faldbakken på oppdrag fra noen arbeidsgiver heller var han? Han skrev en bok og lot det stå til. Frustrasjonen begynner å bre seg, og jeg kjenner tårene presse seg på. Kombinasjonen av trøtt, sliten og frustrert gjør sitt for den mentale velvære. Men jeg nekter å gi etter for dem, jeg er voksen nå, og må tåle litt motgang. Kniper igjen øynene så hardt jeg kan og rister på hodet som om tankene vill forsinne i samme slengen. En rask måte å lure seg selv til en ny start. Forrige nummer av Smug magasin ligger ved siden av meg. Redaktøren hadde vært så sjenerøs å sende en kopi da jeg fikk oppdraget, slik at jeg skulle få innsikt i hva magasinet stod for og hva slags profil de hadde. Hele tre sider hadde jeg fått tildelt. Noe som så langt i karrieren som kunstkritiker, vill bli mitt største arbeid. Det er rett og slett uaktuelt å gi opp nå. Med fortsatt fire dager igjen til deadline burde det være mulig å få til noe. Om jeg kommer meg ned på galleriet i morgen igjen, vil jeg fortsatt ha, om ikke masse av tid, hvertfall nok til å klare å produsere noe innen fristen.

Dessverre virket ingenting så lite fristende som å måtte ringe og tigge til seg et nytt intervju med kunstneren. Men det er ikke annet å gjøre enn å bite tenna sammen og få det overstått. Jeg hadde allerede gravd frem til nummeret på telefon og var klar til ringe. Nei. En usynlig vegg ser ut til å ha plassert seg mellom fingeren min og ring-knappen. Skjerpings! ”Ring nå!”, og ringer.

– Hallo?

– Ja hei. Det er Yvonne Aas-Kristensen.

– Jaha ja.

– Ja, jeg ringer angående intervjuet vårt i dag. Ja, for jeg har kommet til Jørgen Holm ved Galleri Flust?

– Ja, det her er Jørgen.

– Flott! Det er mulig jeg har misforstått, men jeg er ganske sikker på at vi hadde en avtale i dag kl 13.00 på galleriet ditt. Men da jeg var nede var det ingen der og...og jeg prøvde å ringe deg, men fikk ikke kontakt...

– Å ja, ja, det var i dag ja. Stemmer. Det hadde jeg helt glemt. Da skjønner jeg alle de tapte anropene fra dette nummeret.

Yvonne himler med øynene og ser seg fornøyd med at Jørgen ikke kan se henne nå.

– Ja, det var jo det da. Jeg lurte egentlig bare på om det var mulig å ta det i morgen i stedet? Du skjønner, Smug magasin, som har sendt meg vil ha artikkelen allerede på Fredag, så det begynner å bli litt knapt med tid. – Og det er jo en fordel for deg å få litt presse mens utstillingen til Pedro Lucias fortsatt er oppe!

– Det har du så rett i! Skal vi si samme tid og sted i morgen da?

– Det kan vi godt, kl 13.00 på Flust.

– Da sees vi! Men forresten Pedro har nå reist tilbake til Sverige for å planlegge sin neste utstilling i Stockholm, så om du har spørsmål så får jeg svare så godt jeg kan.

– Å ja, det var jo litt dumt. Men vi får gjøre det beste ut av situasjonen. Sees i morgen da!

– Det gjør vi. Ha det.

– Ha det.

Aldri har jeg hatt mer lyst til å vri om hodet på noen å kjøre det på 90 grader kokvask. Men ettersom det ikke var mulig, var neste mulighet å hive telefonen i veggen. Dessverre utgjør ikke det den helt store nytten verken praktisk eller økonomisk, så aggresjonen fikk heller gå utover gulrøttene i middagsmaten.

Full på hakka babymat av gulrøtter tar jeg kvelden og drar dyna så langt opp over hodet at kveling og tidlig død ikke er en utenkelighet.

Vekkerklokka har ikke ringt. Det er lyst ute, varmt i rommet og det kan umulig være tidlig på morgen lenger. Panikkslagen slenger jeg putene rundt i jakten på mobiltelefonen. En negl knekker i famlingen, men smerten lar vente på seg. Klokken viser seg å være 08.13 og mens roen senker seg, stiger smerten i fingeren. ”Dette var en dårlig start på dagen”, sier hun til seg selv før hun vrir seg rundt og sover en time til.

Nydusjet, snikpyntet og sminket slik at menn tror hun er naturlig pen og kvinner synes hun er flink til å sminke seg, står hun ovenfor dagens viktigste måltid. Om ikke det beste, så sier vel mer enn én ernærings ekspert at frokost er brosteinen som får maskineriet i gang. Og dette maskineriet skal skrive så det suser. Fingrene skal gå så fort over tastaturet at brannsåret ikke er utenkelig. Men så var det dette med skrivestil. Ideelt sett ville hun jo se an utstillingen før hun bestemmer seg for vinkling, men hele denne artikkelen ser ut til å gå nedom og hjem allerede nå, så dette må være inngangsporten min til å gå i Tommys fotspor. Oppe på kjøleskapet står en nedstøvet flaske med Jim Beam som noen hadde satt igjen på fest

for et års tid siden. Men ettersom sprit brukes som preservasjonsvæske, kan den umulig ha blitt dårlig av å stå der så lenge. Folk bevarer jo spriten sin i romtemperatur anyway, gjør de ikke? Flasken er seig av stekefett og støvet er nå en seig masse i hendene hennes. Hun vrir om korken og heller en god klunk i kaffen uten å lukte på den først. ”Vågalt” sier hun høyt mens hun nikker på hodet. Idiot, sier stemmen i hodet hennes. Den mørke djevlskapen av en kaffedrink glir overraskende lett ned, og hun lager seg like gjerne en til i samme slengen.

Nede på Galleri Flust har Jørgen Holm allerede ankommet åstedet og sitter bakoverlent i en kontorstol ved galleriets eneste bord. ”Bra du kunne komme”, sier han. Merkelig bemerkning tenker jeg, og smiler fra øre til øre mens jeg kjenner Jimmy sitt inntog i systemet. ”Takk for at du tok deg tid, setter pris på det”, svarer jeg i mitt høfligste toneleie mens øynene mine glir sakte over sirkuset av en utstilling. Det var ikke lett å se gjennom vindusruten at lokalet var fylt til randen av store, fargerike og klumpete statuer i varierende størrelser. ”Er det du som har kuratert utstillingen dette ut av meg før jeg rekker å sette opp noen filtre. ”Det er jo ikke så stort lokale, men du har allikevel fått plass til mye”. ”Takk”, svarer Jørgen, og jeg stirrer intenst inn i ansiktet hans etter tegn på sarkasme. ”Utstillingen er et samarbeid mellom meg og Pedro, hvor han la frem et utvalg av verkene sine, som jeg igjen plukket ut av. Ja, også er det jeg som har stått for oppheng da. Jeg ønsket å videreføre det lekne, og naive i arbeidene hans, og bryte med alle disse minimalistiske utstillingsrommene vi finner overalt.” Naive og lekne ja, det oppsummerer hele utstillingen. For det gjennomgående tema her var et det så ut som om en femåring hadde fått boltre seg fritt med Brio-klossene. Jeg tar opp notatblokken og skriver, *kjøp boken Why your five year old could not have done that*. En kunstbok som basert på tittelen, måtte være til hjelp for å forstå denne utstillingen. ”Vil du ha et glass vin?”, spør Jørgen. ”Jeg har noe igjen fra åpningen”.

Med kaffespesialen fra i morges var jeg jo allerede godt i gang, så hvorfor ikke kjøre løpet fult ut? Det slo meg også at som kurator som tydeligvis ønsket helhet i utstillingen, burde han jo ikke servere vin, men slike store, runde kjærligheter på pinne med spiralmønster etterfulgt av litt geleshots for å fullbyrde denne forvokste følelsen av barnebursdag jeg fikk da jeg entret rommet. ”Ja, takk”, sier jeg brått. Mens vinen går ned på høykant fortsetter jeg og Jørgen å snakke om utstillingen. Strengt talt hadde han ikke så mye mer å komme med enn det jeg allerede visste gjennom å ha nilest presseskrivet og googlet kunstneren. Det som kanskje var hakket mer interessant å bemerke seg var at i hele perioden jeg befant meg i galleriet var det flere som stakk innom. Beundringsverdig med tanke på at folk flest må

befinne seg på egen jobb på denne tiden, for ikke å nevne at galleriet ligger litt bortgjemt i en sidegate. Og det var tydeligvis kunstkjennere som kom innom, eventuelt samlere med mangel på smak og historisk blikk. For til tross for at jeg ikke synes det så ut som annet enn en spesialversjon av *Huset med det rare i* her inne, måtte det være noen andre som så andre kvaliteter i verkene. Nå skal det jo sies at folk i dette landet elsker fargerike barnebilder. Marianne Aulies champagneklovner ble så populære at hun likeså godt solgte sjelen si til Allkopi, som nå kan sørge for å klovnifisere de norske hjem på like linje som Ikea har innredet dem.

Irritasjonen prikker i huden og jeg gremmes over hans suksess. Hvordan disse tilsynelatende uinteressante verkene fanger oppmerksomheten slik de gjør. Er det virkelig dette jeg skal skrive om? Desto lenger jeg snakker med Jørgen, desto kjedeligere og mindre interessant blir han. Godt at det ikke er ham, men kunsten som skal være fokuset på artikkelen. Jeg bøtter nedpå med vinen, og noterer meg at han har spart inn noen kroner på en billig polvin. Allikevel beveger jeg subtilt det nå tomme vinglasset, og gestikulerer litt ekstra med det slik at han umulig kan overse det tomme glasset. Han går rett i fella og glasset er på ny fullt før jeg rekker å tigge. Stiller noen spørsmål om kunstnerens og utstillingens hensikt og får noen vage svar tilbake som gjør at han faller ti hakk på min respekt for ham som gallerist og kurator. Han avbryter kjapt og sier han har noen ærender å gjøre, ”Men du må gjerne bli igjen til jeg er tilbake å se deg om. Ellers må jeg låse”. Jeg er usikker på om dette er en invitasjon til å se mer på kunsten eller rett og slett bare å passe galleriet gratis mens han tar seg en kaffepause. Med et sjarmerende glimt i øyet som tilsier at jeg er beæret over tilliten han akkurat gav meg, takker jeg pent nei. ”Jeg tror jeg har fått det jeg trenger.” Et kjapt farvel før jeg prøver å gå i rett linje mot døren. Litt famling med dørhåndtaket, men ikke verre enn at jeg tror jeg kan slippe unna med det.

Jeg er usikker på hvor lenge jeg var inne på Galleri Flust med Jørgen, men folkemengden som tråler hjem fra jobb tilsier at jeg var der *mye* lenger enn jeg trodde. Eksosluften som omfavner meg har sjeldent føltes så godt, og gir meg illusjonen av å være hakket mer edruelig enn jeg egentlig er. Om det her skal bli en standard arbeidsdag i fremtiden kommer jeg til å få skrumplever før fylte trettifem. Jeg ler for meg selv og ser for meg hodet mitt på den runde, gule leverposteiboksen. Mens jeg går konsentrerer jeg meg om å ikke treffe strekene mellom de store brosteinplatene på bakken, en uvane jeg trodde jeg hadde lagt fra meg for lengst. ”Yvonne!”, hører jeg noen rope. Konsentrasjonsboblen min

sprekker og jeg trækker på streken. I det jeg snur meg rundt, kræsjer jeg nesten inn i jakken som ropte på meg. Når jeg får øye på Magni inne i jakken, gliser jeg genuint fra øre til øre. Magni er mannen som kjenner alle uten at han egentlig har gjort noe selv, også verden herligeste person som er overalt til enhver til. Øynene mine sliter med å fokusere, men med litt innsats får jeg hilst på vennegjengen hans også. Et noe stykket gjenforeningsøyeblikk i det jeg hilser på Kristine, en studievenninne fra langt tilbake som skulle satse som kunstner. Vet ikke hvordan det gikk, blir nødt til å grave på facebook når jeg kommer hjem. Merker at jeg blir lettet over klirringen i Magnis poser når han med sin gestikulering prøver å forklare kunstnerskapet til vennen sin. Tydelig berørt av øyeblikket forteller han at de er på vei til noen åpninger i gamlebyen. Han har en venn som skal stille ut.

– Bli med da!, oppfordrer han.

Et øyeblikk holder jeg på å se rundt meg for å finne ut hvem Magni egentlig spurte, men innser heldigvis innen fornuftighetens grenser at det ikke kan være andre enn meg.

– Nå mener? ...Ja, hvorfor ikke!, avbryter jeg meg selv med.

– Ikke akkurat som om jeg har noe bedre å gjøre, fortsetter jeg. Helt fortrent dagens gjøremål.

Vi går i felleskap bortover gaten, mens Magni drar en flaske opp fra posen og sender rundt.

Litt usikker på hvordan tiden har forløpt og hvor jeg har vært innom, for det neste jeg husker er å stå ansikt til ansikt med en life-size statue. Kan verken se eller høre de andre, og jeg lurer på om jeg har kommet meg hit på egenhånd. Det er bare meg og statuen. Den stirrer tilbake på meg her jeg står. Alene. På det grå betonggulvet omkranset av hvite, glatte vegger. Ikke et merke etter paraplyer som har slått borti veggen eller av inngrodd støv slik man finner i selv de mest eksklusive butikker. Det er bare meg og figuren. Figuren. En to meter høy, sittende Michael Jackson i forfgyldt porselen med gulldetaljer. Blank og glatt i huden, ikke en eneste imperfeksjon. De gullbelagte øynene ser forførende på meg. Så vakker. Så stygg.

Kjæledyrpekatten hans, Bubbles, i samme kvalmende stil, hoppende glad på fanget hans. Jeg klarer ikke mer, jeg blir provosert. Ikke så mye over dette forstørrede nipset av en porselensfigur, blåst opp til en statuestørrelse. Men på min egen reaksjon. Hvorfor bryr jeg meg i det hele tatt? Jeg misliker den fra ende til annen. Konseptet, fargen, materialet, stilen. Allikevel tar jeg meg i å bli sjalu på den. På denne perfekte figuren av denne en gang vakre

mannen. Var nok lurt å få foreviget det før han gikk skalpellen løs. Statuen som helner mer og mer og jeg slentrer foten ut til siden for ikke å velte. Lyden av hælene som treffer det harde gulvet gir gjenklang og slår mellom veggene. Jeg begynner gå og merker slagene i rommet øker i tempo med farten min. Brått stopper jeg. Jeg lytter. Ikke en lyd. Spenningen i kroppen min reflekteres i rommet. Harde tramp som føles truende, men glidende fotsåler blir en behagelig dans. Jeg skaper stemningen og verket i det jeg beveger meg. Jeg flyter og tankene mine flyter. Situasjonen minner meg om noe jeg tok del i ved studentforeningen på Chateau Neuf en gang, jeg hadde rotet meg borti Novafest sin slippfest. Prosjektet gitt ut på å sette opp en mikrofon på utsiden av bygget som fanget opp alle lyder som oppstod der. Det ble overført direkte på radio, samtidig som det ble spilt av inne i festlokalene. Røykepausene og de private samtalene utenfor ble dermed festens lydspor. Verket selv levde bare i øyeblikket det ble utført. Men det gjør det øyeblikket desto mer spesielt. Ingenting vil noen gang være likt som akkurat nå. På samme måte som mine skritt i dette rommet skaper situasjonen, dro man ved denne lydinstallsjonen handlingen inn i et nytt rom, og skapte ny kontekst. Min evne til å tenke et tankeforløp imponerte meg, og vurderte om jeg skulle skrive det ned mens jeg ennå husket det. Lyden av Magni sin stemme gjør plutselig inntog i rommet, og jeg går mot den.

Gårsdagens avgjørelser sitter igjen i kroppen og jeg våkner av en intens hodepine. Lyset fra vinduet stikker i øynene mine og jeg ser at dette kan bli et problem om jeg skal skrive på PC-en. På badet svelger jeg ned en to Paracet på tom mage i håp om at det skal ha noen effekt.

Jeg legger fingrene rolig over tastaturet. Gjør meg kjent med tastenes glatte struktur, kjenner hvordan de opphøyde bokstavene glir over i hverandre. Nesten umulig å treffe den gråmatte aluminiumen som skiller dem sofistikert fra hverandre. Håndleddene føles kalde på den store flaten nedenfor tastaturet og jeg kjenner kanten begynner å bore seg i huden. Vrir armen behersket rundt for å se om det er noen merker. En svak ferskenfarget strek der huden er presset innover av kanten den lente seg på. Det er ingen smerte involvert, men følelsen av ofring byr seg allikevel frem. Sakte begynner jeg så smått å tromme på tastene uten å faktisk trykke på dem. Som svakt regn på blikktak en våt høstkveld høres lyden ekkofritt i sekundet den skapes. To hender, ti fingre, tusen lyder. Hvordan det få multiplerer seg og blir til noe nytt. Mine to hender er som to fisker som parrer og spyr ut en sti med rogn. Men i stedet for tusen egg høres lyden av tusen smånervøse tapp på plastikk. Om bare vært tapp hadde vært en bokstav i virkeligheten. Tappingen gjør meg nervøs, og jo raskere jeg trommer jo tydeligere

blir blodårene på hånden min. Jeg kan se hvordan baksiden av håndflaten min går fra å være en glatt ensfarget flate med en million små porer som hver har noen mikroskopiske hårstrå, til å bli til et landskap fult av små stier. Sener og blodårer blafrer om kapp og kjemper om å være tydeligst. Varmen strømmer gjennom fingrene etter hvert som blodet pumper raskere. Nå er det jeg som varmer opp den tidligere kalde overflaten på maskinen og ikke den som kjøler ned meg. Et rollebytte. Fra å være den underkastede til å bli herre over situasjonen. Her er det jeg som bestemmer. Jeg våger meg ut på ulendt terreng i det jeg stødig trykker ned en tast. Trommingen har avtatt. Den klare, skarpe lyden av tappingen har nå blitt til tunge, kontrollerte dunk. Det går sakte, men det går fremover. En bokstav av gangen. Fingeren glir lett fra den ene tasten til den andre. På skjermen begynner ord å forme seg. Fingrene mine går nå opp og ned i en jevn rytme og minner om stemplene i et maskineri. Opp og ned, opp og ned, til jeg tilslutt har formet en setning.

Telefonen ringer. Jeg ignorerer den og tenker jeg har annet å fokusere på. Jeg holder ut i fire minutter før jeg kaster meg over telefonen for å se hvem anropet er fra. Jeg blir overrasket over utfallet, en gammel studievenninne jeg ikke ha snakket med på lenge. Vi kom alltid godt overens, jobbet sammen på noen kunstprosjekter og befant oss ofte på de samme festene, men spesielt nære var vi vel aldri. Jeg vil ikke ringe tilbake. Jeg rører rundt i den kalde, grumsete kaffen og tvinger i meg noen slurker til. Den beske smaken får meg til å gulpe, og jeg ser meg ferdig med kaffe for en tid fremover. Hvorfor ringe nå? Når noen du ikke har truffet noen på lenge, er det fordi de vil ha noe. Ikke vet jeg hva jeg kan tilby, men noen må visst tro det. Kunne ønske jeg hadde fått en tekstmelding hvor saken ble lagt frem i stedet, nå kan jeg enten ringe tilbake å vente på angrepet eller bare vente. Pest eller Kolera? Jeg velger pest og legger vekk telefonen. Prøver å leke uoppnåelig og opptatt.

Timene går og jeg prøver å tyne galleribesøket for alt det var verdt. Naboen spiller Beatles for tredje timen på rad og jeg er stuck et sted mellom *Love Me Do* og *Can't buy me love*. At så mye kjærlighet kan få frem så mye hat i meg. I det "Yesterday" blir spilt for fjerde gang klarer jeg ikke mer. Jeg er stresset til tusen og takler ikke den retro søtsuppen på andre siden av veggen. Satser på god gammeldags hamring i veggen. En hul etterklang sitter igjen i rommet. Lyden gjennom veggen blir med ett borte og igjen sitter jeg igjen alene, med min verste fiende – meg selv. Savner John Lennons beroligende stemme, hører bare min egen skjærende stemme i hodet, påfallende lik min mors, som forteller meg at jeg kan hvis jeg vil. Jeg vurderer om jeg skal ringe tilbake, men kroppen vil ikke adlyde hodets impulser. Et sted

på veien fra hjernen til fingertuppene har signalene gått tapt og alt som er igjen er et lite rykk i fingeren. Kroppen har skjønt mer enn meg, ikke ring tilbake. Det skulle ikke mer til enn å ta avgjørelsen før mobilen igjen begynte å vibrere. Telefonens harde overflate mot bordflatens hule tre skaper en ubehagelig dynamikk som stresser meg. Hvert ring mer og mer påtrengende enn det forrige. Telefonen lenger og lenger mot kanten. Hvert ring får telefonen til å forflytte seg og jeg undrer om jeg ikke svarer snart om den vil gå i bakken. Jeg vet det er noe hun vil som kommer til å bety mer arbeid for meg. Ingen ringer så sjeldent bare for å si hei. Men jeg ønsker ikke å være den overlegne av oss og svarer.

– Hei, sier jeg. – Yvonne her.

– Hei Yvonne, det er Kristine

– Ja, hei, hvordan går det?

– Bare bra, ville egentlig bare takke for gårdsdagen, var hyggelig å se deg igjen.

Jeg blir satt ut. I går? Traff jeg Kristine i går? Dette var pinlig, jeg har absolutt ingen minner om det i det hele tatt. Skal sant sies så er jeg litt usikker på som skjedde etter jeg forlot galleri Flust. Tror den vinen til Jørgen må ha vært sterke saker. Men jeg ville ikke legge ut om mitt lille Tommy-prosjekt, så jeg finner det best å spille med og late som jeg husker.

– Takk det samme, var vell noen år siden sist vi så hverandre, sier jeg i kanskje litt overlegen tone. Kristine plukker det ikke opp og fortsetter samtalen.

– Var vel på den sommerfesten etter studiet var over, sier hun i spørrende tone.

Det blir en kort pause, jeg sier ingenting, funderer på hvorfor hun ringer i det hele tatt.

– Jeg hører du driver med kunstkritikk for tiden?

– Ja, svarer jeg og drar på det. – Prøver jo å få det til å funke da, men er ikke alltid så mye jobber. Freelancer som sagt.

– Spannende!, svarer hun. Jeg hører at det ligger noe mer bak. Noe hun vil si, men ikke helt tør å utrykke. Jeg velger å vente. Noen sekunders pause føles ut som en evighet. Til slutt sier Kristine, med svært nervøs stemme.

– Du kunne ikke hjulpet meg med en anmeldelse?

– Skal du skrive en anmeldelse?

– Eh, nei. Trenger noen til å skrive en.

Det blir enda en lang pause

– Til et prosjekt jeg driver med, fortsetter hun. Har tenkt å lage et lite utstillingsstønt.

Jeg hører at hun tviler på seg selv og prosjektet. Noe jeg vet av erfaring at hun pleide å gjøre, stort sett uten grunn. Allikevel er det denne nervøsiteten og nysgjerrigheten som tiltrekker meg. Jeg har lyst å si ja, men drar litt på det.

– Når er det dette skal være da? Og jeg er jo ikke ansatt av noen...så å få det publisert kan jo bli vanskelig.

– Ikke stress med det, det ordner vi siden. Det blir så utrolig kult, noe helt utenom det man ellers ser – håper jeg. Noe du har lyst til å være en del av! Og det skjer til helgen allerede. Så jeg har superkort tid! Åpner fredag kveld og er ferdig nedpakket på søndag kveld. Nesten litt mer event enn en utstilling.

Jeg misunner hennes avslappethet og evne til å overbevise. Hvordan Kristine plutselig gikk fra å være usikker og nervøs til *den* promotøren på få sekunder.

– Uten å egentlig vite hva denne utstilling din er, må jeg nok si nei. Har en annen deadline, beklager. Sier vanligvis ikke nei til jobb.

– Men kan du ikke bare komme, så kan du skrive den senere? Halve utstillingen er jo allerede ferdig i det du ville ha fått tid til å skrive den uansett. Og du er så flink. Og dette er et nytt type visningsrom. Ikke kunstner eller kuratordrevet, mer...kunstnerkuppet! Jeg jobber jo litt nede på Galleri Flust, og eieren er der aldri. Så denne helgen tar jeg over rommet.

Så hun vikelig galleri Flust? Jørgen Lund sitt galleri? Galleriet jeg allerede skriver om? Eller galleriet jeg prøver å skrive om, men føler jeg har gitt opp med. Det går umulig an at ting skal klaffe på denne måten, det er imot universets plan for å ødelegge for meg.

–Kan vi ta en kaffe og snakke om det?, avslutter jeg.

Jeg sa ja. Kanskje noe av det dumme jeg har gjort, men jeg holder ved at det er utfordrende. Valget er vågalt, om ikke på kanten til dumdrilig, kan likeså godt være slutten på karrieren min som begynnelsen. For linjen mellom det utfordrende og det idiotiske er vanskelig å balansere på. Lett å bikke over til den gale siden. Men det var jo nettopp dette jeg ville. Gjøre noe litt annerledes. Ta del i noe som setter seg litt på siden av alt annet. Klisjeen om den selverklærte underdog. Hjertet banker rakst og adrenalinet stiger gradvis jo mer jeg tenker på det. Jeg er en blanding av lettet, overveldet og engstelig. En kombinasjon kroppen min har vanskelig for å takle, og jeg føler meg et fryktelig rastløs, vurderer et lite øyeblikk å ta meg en drink, før jeg innser at jeg har sett meg ferdig med den innfallsvinkelen til problemene mine. Jeg prøvde å følge etter Tommy, men endte opp med fylleangst og null tekstproduksjon. Det

viste seg at uttrykket ”I can party like a rockstar, but I can not recover like one”, var mer treffende enn forutsett. I stedet tar jeg på meg løpeskoene mine og jogger den lengste turen jeg til dags dato har jogget.

Et par ganger i livet tar man avgjørelser som er definerende for retningen livet så tar. Om dette er et sånt valg er på dette tidspunktet for tidlig å si noe om, og også om et klokt eller et dumt et. Det jeg nå gjør er utenfor hva jeg ble bedt om, nemlig lage en profil på Galleri Flust, men jeg blir vell også medskyldig i en småkriminell handling. Hvor går grensen mellom observatør og deltager? Jeg velger å være korttenkt, ignorere hva som kan gå galt. Moralsk sett går ikke kunstnerens stunt, som jeg nå støtter opp under, utover noe annet enn at den opprinnelige utstillingen får stå en helg kortere enn planlagt. Litt på kanten må da være lov å leve for fremme sitt budskap. Tillatelse fra arbeidsgiveren min hos Smug Magasin har jeg ikke bedt om. Lar det stå til. Befinner meg i kryssningen mellom det røde og grønne trafikklyset. Der man står og venter på gult før det skifter over og det braker løs eller stopper helt opp. Det skremmer meg litt at jeg gjør et bevisst valg om å holde arbeidsgiveren min utenfor, men i hodet mitt har jeg laget så mange grunner til hvorfor de bør akseptere vinklingen min. Litt håper jeg også at de innen de mottar teksten, at de ikke har noe annet å fylle med og må akseptere det de har fått. En måte å sniklure seg inn på gale premisser. Men Galleri Flust har ingenting av interesse å tilby, jeg kan formidle stedets visjon og uttrykk på et par linjer. Et par linjer jeg sikkert kunne sovnet ved å lese. Et sted fint for de som kun har økonomiske interesser innen kunst. Salgbarhet og avkastning, men det var jo nettopp av denne grunnen jeg valgte å *ikke* gå på BI. Fordi business siden ikke var forenlig med mitt ideologiske syn på kunstfeltet. Jeg vet jeg gjør det vanskelig for meg selv, men så lenge det er mitt eget valg kan jeg ikke klage. Et motto jeg holder ved. Tror jeg.

Nok en gang står jeg utenfor Galleri Flust, denne gangen vell vitende om at jeg *ikke* vet hva jeg kommer til å møte. Lyset er slått inne på galleriet og utenfor står det en gjeng røykende hipstere. Prince-pakken blir sendt rundt i den allerede røykbelagte sirkelen og jeg kritiserer dem for valg av sigarettmerke. Svært lite originalt å røyke Prince, feil merke for å representere unge, hippe og pretensiøse strebere. Men de satser kanskje på å støtte de mer lokale virksomhetene. Fra andre siden av galleridøren hører jeg skravling og latter. Festen har begynt alt og nok en gang befinner jeg meg på utsiden og titter inn, deltar på noe som allerede er i gang.

Ingen spørsmål planlagt, lite vitende om jeg engang kommer til å få snakket med Kristine, sikkert opptatt med å ta seg av alle besøkende. Lurer litt på om hun har kjørt over grensen til Systembolaget for å spare noen kroner, eller om noe det hele tatt vil bli servert. Jeg pusser linsen på kameraet med ermet på genseren og satser på å få tatt noen gode dokumentasjonsbilder for artikkelen. Trekker pusten dypt og presser meg forbi de røykende hipsterne, konkluderer med at røyk er så mye bedre når man røyker den selv. Forventer å bli møtt med en søt eim av marihuana i det jeg er på innsiden, slik man ofte blir på disse kunstnerdrevne visningsrommene, men i stedet merker jeg en litt gammel, morken lukt. Nesten som å komme inn i et antikvariat. En blanding av mange gamle lukter som glir over i hverandre og ikke kan skilles. Og like kjapt som lukten treffer deg, skjønner du også hvorfor. Det relativt lille galleriet med rene hvite vegger var nå helt ugjenkjennelig. Fylt til randen med bøker, magasiner og emballasjer. Jeg hører en masse lyder, folk som snakker i munnen på hverandre, men jeg kan ikke se noen. For mellom meg og dem finnes det en stor vegg av noe jeg vil referert til som søppel. Plassen i inngangspartiet er liten, noen få kvadratmeter maks. Paller og skisseblokker, ødelagte møbler helt opp til taket. Kun en liten glippe som jeg går ut ifra er der lyden kommer fra. Et hode stikker ut av åpningen etterfulgt av resten av kroppen som lirker seg etter. Før hele ham deiser i bakken, nesten oppå meg. Han gir meg et lurt smil og sier,

– Du får komme deg over på andre siden, er det det skjer, før han strener ut døren og tigger til seg en røyk.

Jeg rykker forsiktig i borgen, den virker stødig. Tar tak i et stolbein som stikker ut og begynner å klatre. Klemmer den ene foten inn i håndtaket på en pappeske, får en flis i den andre handen. Tydeligvis ikke beregnet for eldre å utføre denne utstillingen. Det norske handikappforbundet ville kalt det diskriminering. Men det er gøy, sært og litt ubehagelig. Kommer meg til toppen og tror jeg skal kunne se over til andre siden, men i stedet er det en smal passage på ca en og en halv meter. Jeg føler meg som en jordrotte der jeg kryper meg gjennom noe jeg går ut ifra er kunstnerens søppel. Trekker pusten med hånden hvilende oppå en kladdebok merket *Norsk og Kristine 8B*. “Hun vet virkelig å spare på ting hun her”, tenker jeg før jeg lirker meg videre.

I det hodet mitt stikker ut på andre siden blir jeg møtt med stående applaus. De nærmest trekker meg ut, og innen jeg har kommet meg ned på bakken har jeg fått et vinglass plantet i hånden. Kristine kommer stormende mot meg og nærmest løper meg ned.

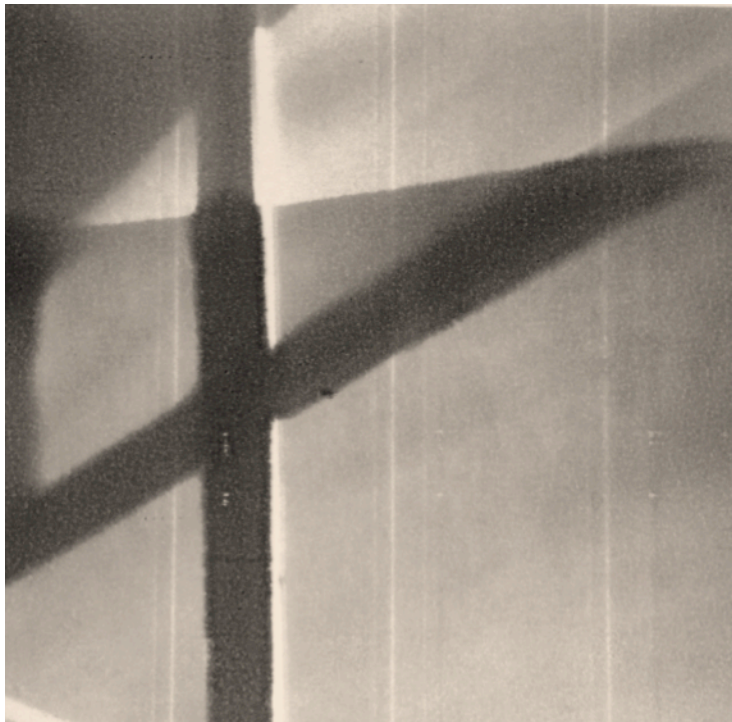
- Så bra du kom! Visste jeg kunne stole på deg, sier hun og gir med et lite vink med høyre øye.
- Sa jo at jeg skulle, svarer jeg lekent tilbake.
- Du får bare ta deg en titt rundt! Og bare spør om du lurer på noe. Og igjen, tusen, tusen takk!

Rundt meg, hundrevis av sammenkrøllede tegninger, noen på akvarellpapir, andre på servietter med kafferinger og ketchupflekker som fortsatt er våte. Mennesker over alt, Kristine hadde klart å få nok publikum til åpningen i hvert fall. Blandingen av nytt og gammelt. Duften av nysprayet parfyme fra de besøkende treffer osen av den skitne, støvete muren av skrot. En småkvalmende lukt som forener elementene sammen til en uforenlig union. Muren av skrotet bak meg skaper kontrast til det ellers rene og pene visningsrommet. Langs veggene er det stablet malerier, akkurat slik mange oppbevarer de i atelieret sitt. Front mot front, rygg mot rygg. Over de stablede lerretene er det ingenting, bare de nakne, hvite veggene. Et behagelig hvilepunkt oppi alt kaoset. Et tilfluktsted før du på nytt blir angrepet av inntrykk. I det ene hjørnet har en gruppe mennesker flokket seg rundt noe, alle med blikket festet på noe ved gulvet. Prøver å komme meg bort dit for å se selv. Kan så vidt skimte kantene på noe hvitmalt, slitt treverk mellom menneskene. Et papir har festet seg under fotsålen min. Jeg plukker det opp og rister forsiktig av sanden. En skisse av en hånd tegnet i kull, kun signert med året 2012. Jeg dytter den ned i veska og presser meg videre gjennom folkemengden og bort til gruppen. Over alt, på alle gjenstander er det små skisser, tegninger og malte flater. Materialene er uendelige, men streken dem, den samme. Den samme litt tjuke, ujevne streken. Kontrollert skjevling. På avstand så rett og perfektjonistisk, på nært hold ruglete og ujevn. Myk blyant, kanskje til og med kull. På gulvet rundt deg ser du hundrevis av blyantstubber, alle i forskjellig lengde. Forskjellig merke. En vanvittig produksjon, noe spredd. Sliter med å finne den røde tråden. Eller er nettopp mangelen av den røde tråden som utgjør den? For det er vell meningen at det skal være kaotisk og uorganisert. Emosjonelt utmattet av sanseinntrykk bestemmer jeg meg for å dra hjem å skrive mens det ennå er ferskt.

Dagen var der da artikkelen endelig skulle stå på trykk. En lanseringsfest på *Angst* i Torggata for å feire det nye nummeret i regi av magasinet. Usikker på akkurat hvor pyntet man skal være på disse lanseringene, tar jeg på meg en kort, sort kjole. Det sies man ikke kan feile med disse. Et enkelt snitt og markert glidelås i ryggen gjør den hakket mer spesiell, pirker litt på de

inngrodde flekkene fra forrige familieselskap, før jeg konkluderer med at ingen kommer til å se lapskaussausen i det duse lyset på utestedet.

Utenfor stedet har det allerede dannet seg kø. Jeg står sikkert på en eller annen gjesteliste og kan gå rett inn, allikevel velger jeg å stille meg i køen med alle de andre. I det jeg kommer inn døren får jeg øye på redaktøren som står i andre enden av rommet, på en liten scene, fiklende med mikrofonen. Foran ham, flere stabler med det nye nummeret. Ivrig strener jeg over rommet, løfter opp et magasin og kjenner tyngden av det i hendene mine. Det ru papiret gir fra seg en svak duft av nytrykket sverte mens jeg leter etter innholdsfortegnelsen. Skanner nedover siden til jeg finner navnet mitt. Side 48. Blar opp så fort jeg kan, og der står det, i store, tydelige bokstaver. *I sporene av fyll, dop & suksess* – en anmeldelse av Yvonne Aas-Kristensen.

ROMMET

Utenfor regner det. Våte fotspor over det grå linoleumsgulvet. På kryss og tvers. Store føtter, små føtter, barneføtter og dressko. Alle med sin egen bane og sin egen vilje. Et subbene fotsspor som enten er motvilje eller utslitthet. Og her står du, midt i alle disse autonome sporene. Du er ikke vant til museum, du føler deg aldri helt hjemme her. Fotsporene er din mulighet til gjøre som de andre, gli inn i mengden. Du velger å følge noen med glatt såle og en separert hel. Bred og stødig hel, men allikevel nett. En damefot som setter stil fremfor komfort, men ikke for å vise seg frem. Du ser for deg en dame med god smak og tydelig intellekt. En trygg sti for god utvelgelse. Du fokuserer på gulvet, på å ikke miste retningen din. Du skulle ønske du ikke hadde kommet alene, men du ville være fri fra dine venners meninger og impulser. I stedet stoler du nesten blindt på noen du aldri har møtt. Pinlig berørt på dine egne vegne. Men du er villig til å prøve deg frem, og akkurat disse fotsporene ser ut til å være de rette. De stopper opp foran en stor hvit vegg. De fleste har passert og gått videre innover i det opplyste rommet. Men din guide har laget en liten dam av sølevann her, og du blir derfor nødt til å stoppe opp å dvele litt på stedet selv. Lurer på om hun kanskje til og med har tatt opp telefonen sin . Var det for å ta et bilde? Kanskje ville hun ringe noen. Mulig hun bare trengte leppepomade før hun startet på den virkelige utstillingen.

Du begynner å danne deg et bilde av damen, nesten mer interessert i å finne ut hvem hun er enn hva utstillingsteksten på veggen foran deg sier. Du tenker at hun må ha funnet teksten interessant ettersom hun har blitt stående så lenge. Du ser opp. Stirrer på teksten. Men du ser ikke teksten. Du ser mønster, ordene har ikke lenger betydning. Hvem bestemte at vi skulle lese fra høyre til venstre? Du tenker det er mer logisk å jobbe seg nedover vertikalt. Du ser hvordan luften mellom ordene danner masse små elver fra toppen til bunnen av tekstfeltet. Noen ganger skilles de, andre ganger møtes de og drar videre sammen. Skanner kjapt gjennom. Ikke fordi du er lat, fordi du vil videre.

Lukten av vått løv er fortsatt tilstedeværende og du kjenner kalde vindkast hver gang noen går inn og ut. Men der inne, ned trappen. Der befinner utstillingen seg. Du har unngått å lese om den i avisene og på nettet, men du har sett bilder. Du har spart på artiklene så du kan lese dem i ettertid. Dette gjør du for å fjerne konteksten, fjerne rammene som blir fastsatt gjennom kritikk. Du plukker opp noen ord fra veggen, sanselige skulpturer, romlige konstruksjoner, krydder. Krydder? Nysgjerrigheten vokser. Hvordan har han brukt krydder tenker du kanskje. Du ser for deg en kunstner foran sitt lerret, men i stedet for malingspann og tuber med verdens spekter av farger står han der med krydderhyllen. Burned Sienna chili,

okergult sennepspulver, gråbrune pepperkorn. Et sanselig maleri. Vil man få lov å ta på det? Er det lov å lukte –kanskje til å med smake? Hvor nærme kan man gå før vakten kommer bort til deg for å kjeftte. Videre på veggen foran deg, i svarte vinylbokstaver, vatret opp på veggen, leser du ”utfordrer tyngdekraften og neomodernistisk”.³⁸ Hva er en neomodernistisk kunstner? Har det i det hele tatt noe å gjøre med neonlys og neonfarger. Var det ikke en periode det var svært populært å stille ut disse lysrørene man hadde utenfor barer og klubber med kjærlighetsbudskap eller politiske meninger? Nei, dette er neo, ikke neon. En ny, yngre versjon av modernismen. Språket legger seg på et høyt nivå. Stedet satser på godt utdannede besøkende med mye kunnskap. Folk som trives med bøker og foredrag foran fotball og kino. Men trenger man forstå for å nyte det? Eller liker man det fordi man forstår?

Da du dro hjemmefra hadde du som mål å slappe av, gjøre noe annet. Men nå tenker du, allerede før du har begynt på selve utstillingen, at du føler deg stresset. At du ikke er kvalifisert til å være her. Du vil hjem igjen. Men billetten er kjøpt og tid er satt av, så du ser deg nødt til å fullføre. Du teller alle ordene som slutter på isk. Neonmodernistisk, formalistisk, organisk, demokratisk, sosialpolitisk, modernistisk. Seks ord, fordelt på ni linjer. Oppgitt går du videre.

Du går ned trappen, treverket bøyer seg etter vekten av deg. Gir svakt etter tyngden av deg, men ikke mer enn normalt. Du er spent, vet ikke helt hva du kan forvente. Men før du går helt ned, vil jeg at du skal se for deg du står i et tomt rom. Veggene er bare. Hvitmalt. Du står i midten av det kvadratiske rommet. Annet enn døren du kom inn er det ingenting i rommet som gir noen som helst form for retningsangivelse. Taket og gulvet har den samme teksturen som veggene. Du befinner deg med andre ord inne i en hvit kube. Det er kjemisk rent og helt nøytralt. Et sted strippet for referanser, her inne finnes ingen anføringer som sier noe om verken tid på dagen eller i historien. Det er dette kunstteoretikeren Peter O’Doherty mente da han snakket om den kunstneriske gestus. Verk som benytter selve utstillingsrommet som sitt materiale. Henger du med? Dette er utgangspunktet for dit du er på vei. Du skal ikke bli distraheret av dine omgivelser. Så hvordan synes du det var der oppe? Følte du deg velkommen, fikk teksten på veggen alt fokus. Jeg så du var ganske opptatt av fotsporene på bakken. De var ikke ment å skulle være der, men allikevel var de det. Blir de da en del av utstillingen? Er du en del av utstillingen bare ved å være her. Kanskje du skal tenke litt på

³⁸ Utstillingstekst for Ernesto Netos utstilling *Intimacy* (2010), *Astrup Fearnley*. Tilgjengelig på <http://afmuseet.no/utstillinger/2010/ernesto-neto--intimacy>

dette når du nå entrer selve utstillingsområdet.

Nå står du her. Midt i lokalet. Du lurer på hvor du skal gå først og om det har noen betydning. Høyre, venstre, rett frem, være der det er andre eller alene. Alltid disse valgene, og når du har bestemt deg vil det komme et nytt. Men du trenger ikke engste deg. Det er ikke alltid et alternativ er bedre enn de andre. Se på det som unike veier, retningen du velger vil kanskje derfor gi deg en helt spesifikk oppfatning som bare er din. Du ser myke teksturer i alle kanter, varme behagelige stoffer drapert ned fra veggen. Du velger å gå rett frem. Du merker at du ikke lenger står på linoleumsgulvet. Under bena dine er det helt mykt. Skrittene dine høres ikke lenger og du er i ett med utstillingen. Flere har tatt av seg på bena, du bøyer deg ned og knyter opp skolissene. Din høyre hånd sneier ned i teppet. Det føles mykt og loddent. Vevd med en teknikk som får det til å se ut som det er laget av små ulldotter. Tusenvis av dem, tett i tett, dekker hele rommet fra den ene enden til den andre. Strukturen minner deg om baderommatten hos mormor. Den du pleide å legge deg på som liten. Hver gang du ble sliten og trengte litt ro låste du deg inne på badet og la deg på matten. Varmekablene i gulvet fikk den til å virke som en levende teddybjørn. En venn du alltid kunne stole på. Med ett føler du deg mer hjemme, det er trygt og godt.

Dine skoløse føtter synker ned i teppet og hvert skritt føles terapeutisk. De blå sokkene i en harmonisk kontrast til det beige-grå teppet. En behagelig friksjon. Du får lyst å legge den ned på teppet og grave ansiktet ned i det. Kjenne de myke fibrene mot ansiktet. Akkurat slik som du pleide. Stemningen i rommet tillater det, nesten oppfordrer. Men du står i mot fristelen, du befinner deg jo tross alt i det offentlige rom, og det er lenge siden du passerte lekealder.

Sakte sikter du deg inn mot rommets attraksjon. Sentrert i midten av taket henger en slags gulbrun strømpe, mørkere nederst der den er fylt med noe ukjent materiale. Mens du glir over rommet merker du tydeligere og tydeligere en lukt. Det er noe familiært med den, men du klarer ikke plassere den. Du forbinder den med sommer, en sterk kontrast til det våte høstværet utenfor. Du lengter etter varmere tider, men vet du har en lang vinter i møte. Du er nå nesten helt inntil strømpen. Du trekker pusten så dypt inn gjennom nesen du bare klarer i et desperat håp om å forlenge sommeren. Om du bare kunne fange denne lukten slik kunstneren har klart, ta den med dem hjem. Og hver gang du kjenner vinterdepresjonen komme, kan du bare trekke pusten litt ekstra dypt, også vil alt bli bra. Ønsketekning, tenker du. Utenfor disse veggene er du tilbake i ditt virkelige liv, hverdagen og dets gjøremål kaller.

Dette stedet du tidligere fryktet og engstet deg for, har nå blitt fristedet ditt. Et sted du kan slappe av og nye nået uten andre bekymringer. Du tar et siste innpust før du henter skoene dine og forlater rommet.

Borte i et annet hjørnets ser du en konstruksjon, en slags overdimensjonert eske, eller et slags basseng. Den er stor, mye større enn deg. Og nå ser du at konstruksjonen er fylt med tusenvis av små rosa plastkuler, alle like store, helt identiske med unntaket av noen bulker i noen av dem. Hver av dem på størrelse med en appelsin. I en klar skarp rosafarge. ”Vennligst ta av skoene før du går inn i ballbingen” står det på et skilt. En ballbinge? På et kunstmuseum? Du drar på smilebåndet og humrer lavt for deg selv. Løfter opp en av ballene, kjenner den lette ballen. Hiver den opp i luften og prøver å fange den med samme hånd. Den spretter ut av håndflaten din og faller igjen ned til alle de andre ballene. Umulig å si hvilken det var du holdt. Du vurderer om du skal kripe oppi bingen, men du vet det vil se litt dumt ut å gjøre det alene. Et lite øyeblikk angrer du på at du kom alene. Men du kommer ikke lenger enn til å vurdere om du vil hoppe ute før du hører lyden av lyse, hylende barnestemmer, og før du vet ordet av det har de stupt uti alle tre og kaster plastballer på hverandre. Du misunner dem for deres evne til å handle ukritisk. Ikke dvele over hva du synes er passende eller upassende. ”Dere må ikke løpe inne”, hører du moren rope etter barna. Stopper opp ved inngangen til rommet. Du gjenkjenner hennes flakkende blikk. Du skjønner at hun står og lurert på om hun må ta av seg på bena for å entre rommet eller ikke. Barna hadde tydelig ignorert det, men så hadde jo de også hoppet i ballbingen med sko på. Moren ser bort på deg, blikkene deres fanges et lite sekund før øynene glir videre ned på føttene dine. Ser skoene du har på deg og strener over til ballbingen. Du vet hva som kommer. En liten reprimande om hvordan man skal oppføre seg. I det du forlater rommet klinger skjenneprekenen mellom veggene, før lyden til slutt forsvinner i teppet. Mens barnas moral bygges forsvinner du videre innover i museet på selvrealiseringens vei.

Foran deg, noe som må være den største puten du noen gang har sett. En grandios godteriskumpute i amøbefasjon til å legge seg på. Museumsguiden, som hele tiden ligger et skritt foran deg påpeker for gruppen, som ligger med spredte armer og ben i alskens posisjoner, hvordan kunstneren gjennom organiske materialer og kroppslige formasjoner skaper en oase, et fristed for sansene. Guiden snur seg mot deg og sier ”Du må bare legge deg ned du også, det er nok av plass”. Denne tilsynelatende uskyldige invitasjonen, oppfordring forkledd som om det skulle være et alternativ. Du *må* legge den ned. Gruppens blikk, nå vendt

mot deg. Mot, ikke med. Du kan enten bli en del av dem eller bli den andre. Den som ikke er åpen og mottagelig, den som ikke har noe her å gjøre. Du finner deg en flik og kjenner hvordan tyngdekraften trekker kroppen din ned i materien. Lener deg bakover og lar kropp og sjel bli en del verket. Perspektivet på rommet endrer seg etter hvert som du synker lenger og lenger ned i madrassen, omfavner deg slik en kjærlig mor omfavner sitt barn. Nylonstoffets tøyelige natur. Nesten levende, som et kosedyr du har gitt personlige egenskaper. Pustende og bevegende. Guiden som snakker om fellesmenneskelige, kroppslige erfaringer.³⁹ De andres urolige kropper som skaper bevegelse under og rundt deg, knytter deg ikke bare til verket, men også dem. *I also happens when you sleep* overfører dine sanselige opplevelser til et diffust skille mellom det du oppfatter og tror du oppfatter. Sovnet du, glippet du med øynene? Følelsen av å sveve gjennom rommet, et resultat av dine fantasier og drømmer. Guidens stemme blokkeres ute av dine egne tanker der du ligger og ser hvordan lysets kobberøde farge dannes på baksiden av øyelokkene dine. Du er her og du er ikke her.

Når du åpner øynene igjen, ser du at alle de andre har forlatt deg. Forsvunnet videre inn i materialenes verden, du har lyst å bli liggende litt til, men vet at du før eller siden må komme deg videre. Enten ut eller videre inn. Øynene dine tilpasser seg igjen lyset i rommet og du kan på nytt se nyansene uten å myse. Du lurer på hvor det ble av fotsporene du en gang fulgte så slavisk. Studerer gulvet rundt deg, men alt du kan se er størknet skitt i et uløselig monster som går i alle retninger, uten start og uten slutt. Du føler deg på nytt litt hjelpesløs, som om du ikke er i stand til å ta egne valg, men trenger disse sporene som en pekepinn på hvor du skal. Rommet vokser seg større rundt deg og du føler deg svakt agorafobisk. Det eneste holdepunktet i rommet er madrassen du akkurat har forlatt. Du vil vekk så fort som mulig, men bena dine beveger seg sakte under deg. En annen besøkene går kjapt forbi deg, og i det han passerer kjenner du en svak duft av orientalske lukter. Med fokuset på luktene glemmer du det store, ukjente rommet og går automatisk mot luktens kilde.

Når du runder hjørnet blir du møtt av en kjempeinstallasjon som henger fra taket det sikkert ti meter høye taket. Organiske dråpeformer som står i fast formasjon og danner et regnslott. Du innser at dine antagelser om kryddermalerier var helt feil, i stedet er hver av de dråpeformede strømpene som henger fra taket fylt med ulike krydder. Du lukker øynene for å fokusere på luktesansen. Nellik og kanel er de fremtredene luktene, og et lite øyeblikk drifter

³⁹ Astup Fearnleys audiovisuelle fremstilling av Ernesto Neto's *I also happen when you sleep* (2001) fra utstillingen *Intimacy*, 07. sep. 2010 – 02. jan 2011, Oslo

tankene dine drifter av gårde til barndommens minner med pepperkakebaking til tross for at det er midt på lyse sommeren. Men her ikke kan du sikke si noe om årstidene annet enn å basere det på hva folk går kledd i. For her inne finnes det ingen noen naturlige lysskilder, ingen planter som forteller om årets syklus. Alt lyssatt gjennom tusenvis av små spotlights langt der oppe i taket. Du går så nærme de dråpeformede strømpene at kan se strukturen i den mintgrønne stoffet. Tett i tett, så smått at det bare er så vidt øyet klarer å fange det opp, der de mikroskopiske trådene går systematisk på kryss og tvers av hverandre og holder innholdet på plass.

Tre unge jenter kommer inn, mest sannsynlig studenter. Er ikke sikker, men jeg ser de har en annen farge på billetten som de alle har klistret på forskjellige steder, at de ikke er normalt, betalende voksne. Snakker fort, men ikke spesielt høyt om noe jeg ikke klarer å få grep om hva er, men ingenting tilsier at det har med utstillingen å gjøre.

– Ah, her lukter det digg!, utbryter plutselig hun ene.

Du ser de to andre spisse sansene og lete etter de samme luktene. En av jentene ser ut til å merke det, mens hun andre fortsatt fomler panisk med hodet i alle kanter. Nesten underholdene å se hvordan hun så intenst prøver å ta del i det de to andre nå har oppdaget.

– Nå kjenner jeg det og!, sier hun lenge etter de to andre har mistet interessen.

Selv går du videre mot neste dråpe. Prøver å gå så stille som mulig for ikke å fange jentenes oppmerksomhet, gummisålen knirker svakt under føttene dine i møte med linoleumsgulvet. Men jentene er alt for opptatt med sitt, til å ense noe utenfor dem selv. Du merker hvordan lukten gradvis endrer seg etter hvor i rommet du plasserer deg, de andres bevegelse skaper små vindkast som du ikke kan kjenne, men du merker deg en bølge av lukt plutselig kan passere. Ved den neste dråpen stopper du opp, den henger mye lavere enn den forrige du luktet på og du vet du blir nødt til å krumme ryggen . Lener deg forover, tette og tettere mens du hele tiden trekker pusten sakte inn gjennom nesene. Men du luktet ingenting. Nesen din er nå bare få millimeter unna, og ennå merker du ingen distinktiv lukt. Du trekker pusten så eksplosivt innover at det kommer et lite snøft.

Det stikker! Og det stikker brått og kraftig! Setter seg videre opp i bihulen og du kjenner hvordan tårene presser seg på. En liten tåre dannes i venstre øyekrok og du kjenner hvordan den vokser seg større og større, venter til den er helt moden til å ta farvel. Litt etter litt blir det helt fult og den glipper ut av øyekroken, renner sakte nedover kinnet, etterlater seg en lang, våt stripe, glir inn mot nesebeinet og følger kanten nedover helt til nesens endepunkt.

Der blir den sittende å vente. Venter på flere tårer som skal komme, så de kan samle seg og reise videre sammen. Men det kommer ingen flere tårer, bare denne ene som nå glipper fra nesekroken og drar videre ned til amorbuken. Blir fort avvist og glir nedover leppekanten før den til slutt fanges opp i munnviken. Saltsmaken brer seg i munnen og blandes med rommets lukter. Tåren var forløperen til et kjempens du nå merker bygger seg opp. Du prøver å holde tilbake, ønsker ikke trekke til deg noen oppmerksomhet, men kjenner hvordan stikkingen i nesen vokser seg sterkere og sterkere helt til du tilslutt ikke lenger kan kontrollere dine reflekser.

Et gjallende ekko lyder gjennom rommet. Kroppen din føler seg lettet, men hode ditt ikke til mote. Jentene ser bort på deg og du prøver forsiktig å gjemme deg bak den hengende dråpen. Jentene på sin side ser ikke ut til å bry seg, og går fort tilbake til sitt.

Du føler deg ferdig med utstillingen, lettere utmattet av alle de ulike sanseinntrykkene. Så mye å trekke til seg til enhver til. Tilbake gjennom utstillingen, den samme veien som du kom, opp trappen som du gikk ned. Igjen stopper du foran utstillingsteksten på veggen. Leser ikke et eneste ord, bare ser på bokstavenes formasjoner før blikket glir ned på gulvet. Fotsprene som du en gang satte din lit til er nå erstattet med nye. Andre ben, med andre ruter. Du lurte på om noen fulgte i sporene dine, på samme måte som du fulgte i sporene til noen andre.

På kvelden, når du går å legger deg, i nyvasket sengetøy i som du skiftet i siste liten før du forlot huset i morges, merker du deg at du er mer observant. Sansene dine er skjerpet. Den nakne kroppen din mot det glatte, myke sengetøyet, dundyne som synker inn i alle kroppens kroker og kroker og omfavner deg. Kroppsvarmen din fanges inne i vakuemet mellom deg og stoffet og vil fortsette å varme deg lenge etter dine kroppsfunksjoner går i hvilemodus. Du merker deg hvordan puten former seg etter hodet ditt mens nattens fugler starter sin ferd og du avslutter din. Og mens skyggene fra gatelivet utenfor glir over de hvitmalte veggene, glipper øynene dine og du befinner deg et sted mellom virkelighet og underbevissthet, nåtid, fortid og fremtid -tenker du at du savner det kalde rommet som i et øyeblikk var det tryggeste og kjæreste du noensinne har følt.

Postludium

Skjønnlitteratur som fagtekst var ikke noe som instinktivt kom til meg. Prosessen fra jeg begynte arbeide til jeg kom frem til resultatet slik det fremstår i dag, har vært preget av ulike innfalsvinkler og retninger. Men for å sitere David Shields, ”Livet er ikke rettlinja progresjon, ikke historia og ikke virkeligheten.” Fra å ta for meg den deltagende kunsten, og se på denne i forhold til tiden og det fysiske rommet den var plassert i, sammenlignet jeg verk for å forstå hvordan disse elementene påvirker hvordan vi oppfatter og tolker kunsten. Møte mellom verk og betrakter ble et nøkkelement, da særlig med fokus på hvordan mange verk først oppstår i møte med betrakteren. Dette er begreper som jeg har tatt med videre og benyttet i det endelige arbeide. Dette kommer blant annet frem i novellen om kritikeren fra *I fotsporene av fyll dop & suksess*, som mot slutten tar for seg verket til kunstneren vi møter i novellen, *Kuppet*. Verket, hovedpersonen Kristine skaper, kan sees på som en skulptur som kun skal betraktes på avstand, men slik det kommer frem handler installasjonen heller om å inkorporere publikum fysisk inn i verket. Tilskueren må ta tak i det faktiske verket og lirke seg gjennom det. Det er i dette møtet at publikum får innblikket i kunstnertilværelsen til Kristine. Når materialene kommer så tett på at man nesten kveles.

Et annen viktig element var hvordan kunsten påvirker rommet, og endrer hvordan vi oppfatter det. Her så jeg blant annet på Mathias Faldbakkens intervensjon fra 2008, *Untitled (Book Shelves)*, som består av bøker revet ut av bokhyllene på et offentlig bibliotek. Intervensjonen bryter med de sosiale normene vi forventer i et å møte med et bibliotek, og får oss derfor til å oppfatte rommet annerledes. Verket blir direkte referert til i novellen om kunstneren, samtidig som hele novellen *Rommet* handler om hvordan tilskueren opplever rommet i forhold til kunsten som er der.

Men det var først på et *forsknings og utviklingsseminar* med masterteamet at jeg innså at vinklingen til feltet kunne være en annen. At jeg ikke måtte forholde meg til den akademiske oppgavestrukturen jeg er så vant med. Tematikken min begynte å bli sprikende og jeg ønsket å omfavne så mye, det ble stadig vanskeligere å finne den røde tråden som knyttet det hele sammen til en enhet. Jeg ble anbefalt å se på kunstnerskapet til Joseph Beuys, som berørte

mange av de samme temaene som jeg fokuserte på, samtidig som tips om å benytte meg av mer skjønnlitterære trekk. Dette endte i at jeg skulle ta for meg problemstillingene og tematikken min og diskutere denne i essayform gjennom Beuys. Ta på meg rollen som ham og se feltet gjennom hans øyne. Slik ble det da *ikke*, men innfalsvinkelen trigget meg og jeg ble mer interessert i å ta på meg andres roller, og skrive om feltet gjennom disse. Dette gjorde novellesjangeren ideell for prosjektet mitt.

Så selv om progresjonen ikke alltid har vært like rettlinjet, er det ikke unyttig å ta slike omveier. For alt man rører ved og erfarer underveis, danner grunnlaget for det som kommer etterpå. Selv om man ikke bruker lærdommen direkte, vil den utvide forståelsen og evnen til å reflektere og gi et mer nyansert bilde.

Automatisk ved mitt valg om å benytte meg av skjønnlitterær skriving som en fagtekst, trekkes diskusjonen om hva en fagtekst kan være inn i arbeidet og legger seg som et overordnet tema for oppgaven i sin helhet. Novellene tar sikte på å fremstille dagens kunstfelt og dens problematikk gjennom en lettere og mer leken stil som på grunn av sjangervalget kan fremstå som mer tilgjengelig for et bredere publikum. Den episke teksten som verktøy gir innblikk og forståelse gjennom en annen inngang enn den faglige teksten.

Enn så lenge, er det fysiske formatet og designen på oppgaven min relativt enkel. Jeg har i denne delen av masteroppgaven, altså den skriftlige, vektlagt innholdet fremfor det visuelle, men ønsker i den praktiske delen å jobbe videre med dette i form av en *artist book*. Jeg ser allikevel på denne versjonen som en slags materialprøve, hvor jeg prøver ut font, papirtype og kapittelbilder for å gi leseren et mer helhetlig bilde av prosjektet og dets potensiale.

Tilslutt vil jeg også takke mine to fantastiske veiledere, Jennie Hagevik Bringaker og Boel Christensen-Scheel, for mange gode innspill og hjelp på veien, masteropplevelsen ville ikke vært den samme uten dere. Deres positive innstilling til prosjektet har gjort det lettere for meg å fullføre og jeg er svært takknemlig for å ha fått dele denne prosessen med akkurat dere. Takk til venner og familie for dere har hatt troen på meg når jeg ikke har hatt det selv. Og en spesiell takk til mamma for å komme med urimelig bra loddemat for å fullføre, ser frem til ferietur!

Benjamin, Walter (2002), *The Arcades Project*, Harvard University Press

Bishop, Claire (2005), *Installation Art, A Critical History*, Tate Publishing: London

Bishop, Claire (2006), *Participation*, Whitechapel Gallery/The MIT Press: London/Cambridge

Borgdorff, Henk (2011), *The production of knowledge in artistic research*, Routledge:
London/NewYork

Fischer-Lichte, Erika (2008), *The Transformative Power of Performance, A new aesthetics*,
Routledge: Oxford/New York

Gali, Andre (2012), *Integritet til salgs*, via *Never mind the Benefits*, Feil Forlag: Oslo

<http://www.nevermindthebenefits.no/Andre-Gali-Integritet-til-sa>

Gali, André (2014), *Gonzo-kritiker til Klassekampen*, *Kunstforum*, apr. 2014

<http://www.kunstforum.as/2014/04/gonzo-kritiker-til-klassekampen/>

Goldberg, RoseLee (2011): *Performance Art, From Futurism to the Present*, Thames &
Hudson

Hoem, Knut (2011), *Melankoli à la Houellebecq*, *Aftenposten*, 6. jun 2011

<http://www.nrk.no/kultur/litteratur/kartet-og-terrenget-1.7661809>

Irwin, Robert (1985), *Being and Circumstances: Notes toward a Confidential Art*. California:

Lapis Press. Gjengitt i Ed. Doherty, Claire (2009), *Situation*. The MIT Press/Whitechapel gallery: Cambridge/London

Korsvold, Kaja (2011), *Løgn på løgn i intervjubok*, *Aftenposten* 19. okt 2011

<http://www.aftenposten.no/kultur/litteratur/Logn-pa-logn-i-intervjubok-6377085.html#.UzoPLNxZV1I>

Lindgren, Lena (2007), *Det finnes ingen "Olsson-skole"*, *Morgenbladet* 16. mar 2007

http://morgenbladet.no/kultur/2007/det_finnes_ingen_olssonskole#.UzoRfdxZV1I

Lindgren, Lena (2007), *Jørgen Lund har ikke skjønt noen ting, sier Tommy Olsson*,

Morgenbladet, 16. Mar 2007

http://morgenbladet.no/kultur/2007/det_finnes_ingen_olssonskole?quicktabs_mest_lest_mest_kommentert=1#.U0lYb15ZV1I

Olsson, Tommy (2007), *Open up, Oslo, open up, and spread ém!*, 4. mai 2007

<http://www.kunstkritikk.no/artikler/open-up-oslo-open-up-and-spread-em/>

Olsson, Tommy (2008), *Knust*, Cappelen Damm

Pedersen, Bernt Erik (2014), *Flammende stemmer*, Dagsavisen 12. mar 2014

<http://www.dagsavisen.no/kultur/flammende-stemmer/>

Rognlien, Jon (2011), *Siste gang, Michel Houellebecq*, Dagbladet, 27. jun 2011

<http://www.dagbladet.no/2011/06/23/kultur/litteratur/anmeldelser/litteraturanmeldelser/bok/17047581/>

Rogoff, Irit, *Academy as potentiality*, i A.C.A.D.E.M.Y, Nollert aS M.fl. (ed). Frankfurt am Main, Revolver

Rogoff, Irit, *Education Actualized* (2010), *Journal #14*, mar 2010

<http://www.e-flux.com/journal/“education-actualized”---editorial/>

Sandberg, Lotte (2013), *En kunstsensasjon. Enjoy! Aftenposten*, 27. feb 2013

<http://www.lillehammerartmuseum.com/wp-content/uploads/2012/08/Aftenposten-Lotte-Sandberg.pdf>

Shields, David (2010) *Kollasj*, utrag fra *Reality Hunger*, Flamme Forlag, Oslo,

Solstad, Dag (2014), *Åpningstale Elmgreen & Dragset – Biography* på Astrup Fearnley

<http://afmuseet.no/blogg/2014/mars/dag-solstad>

Sørheim, Sara (2006), *Opp fra undergrunnen*, *Morgenbladet*, 8. des 2006

http://morgenbladet.no/kultur/2006/opp_fra_undergrunnen#.U1D2IV5ZV1I

Toft-Eriksen, Lars (2012), *In Search of the Lost Genius*, i XYZ av Ole Jørgen Ness, Teknisk Industri AS

Willassen, Maria Lyngstad (2011), *Teorien om alt*, Vagant #3/2011

<http://www.vagant.no/teorien-om-alt/>

Ørstavik, Hanne (2011), *Samtidighet*, Flamme Forlag, Oslo